

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ:
ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑΣ, ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ :
ΜΟΥΣΕΙΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΜΟΥΣΕΙΑ:
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ ΤΟΥ ΙΟΝΙΟΥ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

Υποψήφιος/α: Ταραζά Παντελίνα, (B2018009)
Επιβλέπων/ουσα: Βλίζος Σταύρος, Αναπληρωτής Καθηγητής

Κέρκυρα, 2023

Υπεύθυνη Δήλωση

Με το παρόν κείμενο βεβαιώνω ότι ο κάτωθι υπογράφων είμαι συγγραφέας της παρούσης πτυχιακής εργασίας, η οποία εκπονήθηκε στο πλαίσιο των απαιτήσεων του προγράμματος σπουδών του Τμήματος Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας του Ιόνιου Πανεπιστήμιου και η οποία παραδόθηκε, μετά από έγκριση του επιβλέποντας καθηγητή μου, σε έντυπη και ψηφιακή μορφή στη Γραμματεία του Τμήματος. Επίσης δηλώνω πως κάθε πηγή που χρησιμοποίησα (βιβλιογραφία, αρθρογραφία, δικτυογραφία), για την υποστήριξη των υποθέσεων της μελέτης και της ερευνάς μου, είναι πλήρως συμβατή με τα ακολουθούμενα επιστημονικά πρότυπα και, επιπλέον, αναφέρεται ρητά, υπό μορφή αναφοράς-παραπομπής, σε όλο το φάσμα κειμένων της παρούσης εργασίας. Το αυτό ισχύει για τη χρήση δευτερογενών δεδομένων (πινάκων, διαγραμμάτων και εικόνων), ιδεών και λέξεων, τα οποία και αναφέρονται είτε ακριβώς όπως υπάρχουν στις πηγές είτε μεθερμηνεύονται από εμένα.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου Σταύρο Βλίζο, Αναπληρωτή καθηγητή του τμήματος Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας, για την καθοδήγηση που μου προσέφερε και το χρόνο που διέθεσε δίνοντάς μου χρήσιμες συμβουλές και οδηγίες για την ολοκλήρωση της πτυχιακής μου εργασίας , καθώς και για την υποστήριξή του όσον αφορά την συμμετοχή μου στην Ομάδα Μουσειολογίας, του τμήματος.

Οφείλω επίσης ένα μεγάλο ευχαριστώ σε όλους εκείνους που συνέβαλαν ψυχικά (βοήθεια και παραινέσεις) στην ολοκλήρωση της εργασίας μου. Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ στους γονείς μου για την οικονομική τους υποστήριξη, καθώς και τους συγγενείς και τους φίλους για την ηθική υποστήριξη σε όλο το διάστημα των σπουδών μου.

Περίληψη

Η παρούσα εργασία μελετά την επιστήμη της Μουσειοπαιδαγωγικής, καθώς και την περίπτωση των συλλογών του Ιονίου Πανεπιστημίου.

Στο 1ο κεφάλαιο αναφέρεται η έννοια της Μουσειοπαιδαγωγικής, και αναλυτικότερα οι στόχοι και ο σκοπός της. Επιπλέον στο 1ο κεφάλαιο μελετήθηκαν οι Θεωρίες Μάθησης και συγκεκριμένα, η έννοια, οι διαδικασίες και η αξιολόγηση της μάθησης. Στη συνέχεια, στο 2ο κεφάλαιο παρουσιάζεται ο ρόλος των Πανεπιστημιακών Μουσείων, η σημασία της διεξαγωγής εκπαιδευτικών προγραμμάτων στα Μουσεία και συνάμα στα Πανεπιστημιακά Μουσεία. Επίσης, σ' αυτό το κεφάλαιο γίνεται αναφορά σε Μουσειοπαιδαγωγικές δράσεις που πραγματοποιήθηκαν σε διάφορα Πανεπιστημιακά Μουσεία της Ελλάδας. Το 3ο κεφάλαιο πραγματεύεται την Περίπτωση του Ιονίου Πανεπιστημίου. Σ' αυτό το κεφάλαιο εμπεριέχονται σημαντικές πληροφορίες για το Μουσείο του Πανεπιστημίου, τις συλλογές, τις δράσεις του, καθώς και τα εκπαιδευτικά προγράμματα που υλοποιήθηκαν.

Το θέμα της παρούσας πτυχιακής εργασίας επιλέχθηκε, διότι αναπτύχθηκε από εμένα έντονο ενδιαφέρον κατά τη διάρκεια της φοίτησής μου στο προπτυχιακό επίπεδο σπουδών μου και στην ένταξή μου στην Ομάδα Μουσειολογίας. Μέσα από την ομάδα αυτή αντιλήφθηκα την σημαντικότητα υλοποίησης εκπαιδευτικών προγραμμάτων στα Πανεπιστημιακά Μουσεία και πως η φοιτητική κοινότητα μπορεί να συμβάλει στην ανάδειξη του μουσείου ως μία εναλλακτική μορφή μάθησης και διατήρησης της πολιτισμικής κληρονομιάς.

Λέξεις Κλειδιά: Μουσειοπαιδαγωγική, Μουσείο, Πανεπιστημιακό Μουσείο, μάθηση, μουσειοπαιδαγωγικές μέθοδοι, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, συλλογές, εκπαιδευτικά προγράμματα, επισκέπτης/κοινό, πολιτισμική κληρονομιά

Abstract

This study examines the science of Museum Education, as well as the case of the collections of the Ionian University.

Chapter 1 refers to the concept of Museopedagogy, and in more detail its aims and purpose. In addition, in chapter 1, the Learning Theories were studied and in particular, the concept, the processes and the assessment of learning. Chapter 2 then presents the role of University Museums, the importance of conducting educational programmes in Museums and, at the same time, in University Museums. Also, this chapter refers to Museum pedagogical actions that have been carried out in various University Museums of Greece. Chapter 3 deals with the case of the Ionian University. This chapter contains important information about the University Museum, its collections, its activities and the educational programmes that have been implemented.

The topic of this study was chosen because I developed a keen interest in it during my undergraduate studies and my joining the Museology Group. Through this group I realized the importance of implementing educational programmes in University Museums and how the student community can contribute to the promotion of the museum as an alternative form of learning and preservation of cultural heritage.

Keywords: Museumpedagogy, Museum, University Museum, learning, museum pedagogical methods, Ionian University, collections, educational programs, visitor/community, cultural heritage

Περιεχόμενα

Υπεύθυνη Δήλωση	2
Ευχαριστίες	3
Περίληψη	4
Abstract	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΜΟΥΣΕΙΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΚΑΙ ΜΑΘΗΣΗ	8
1.1 Ο Ρόλος της Μουσείουπαιδαγωγικής	8
1.2 Η έννοια της μάθησης στο Μουσείο	11
1.3 Θεωρίες Μάθησης	13
1.4 Η αξιολόγηση της μάθησης	18
1.5 Μέθοδοι έρευνας κοινού	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΜΟΥΣΕΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	25
2.1 Πανεπιστημιακά Μουσεία	25
2.2 Η σημασία των εκπαιδευτικών προγραμμάτων	29
2.3 Μουσείουπαιδαγωγικές Μέθοδοι	33
2.4 Μουσείουπαιδαγωγικές-Εκπαιδευτικές δράσεις σε Πανεπιστημιακά Μουσεία	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΙΟΝΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ	46
3.1 Η περίπτωση του Ιονίου Πανεπιστημίου	46
3.2 Συλλογές του Μουσείου του Ιονίου Πανεπιστημίου	50
3.3 Μουσειακές δράσεις του Μουσείου του Ιονίου Πανεπιστημίου	53
3.4 Εκπαιδευτικά προγράμματα Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης	60
Συμπεράσματα	72
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	74
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	81

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Μουσειοπαιδαγωγική ως επιστημονικός κλάδος αναπτύχθηκε την δεκαετία του 1960 και βασίζεται στην αλληλεπίδραση του μουσείου και της παιδαγωγικής. Πως δηλαδή, η πράξη της μάθησης μπορεί να συμβεί μέσα στο χώρο του μουσείου. Συγκεκριμένα η έννοια της μουσειοπαιδαγωγικής αποτελείται από δύο βασικούς άξονες. Πρώτον, τα μουσεία ως μορφωτικά ιδρύματα, που αποτελούν τον χώρο μετάδοσης της γνώσης. Και δεύτερον τις δυνατότητες εκμάθησης μέσα από εκθέματα, μουσειακές συλλογές, κ.α., με μη τυπικές διαδικασίες, όπως εκπαιδευτικά προγράμματα στα μουσεία, τα πανεπιστημιακά μουσεία κ.α.

Η μουσειοπαιδαγωγική σήμερα έχει ως στόχο περισσότερο την εμπειρία και την ψυχαγωγία από την μάθηση και την αποδοχή όλων των διαφορετικών ομάδων του κοινού. Βασική αρχή της μουσειοπαιδαγωγικής σήμερα είναι η ενεργή συμμετοχή του κοινού σε όλες τις εκφάνσεις του μουσείου, μέσα από καινοτόμες και δημιουργικές μεθόδους. Συνιστάται η αποφυγή της στείρας γνώσης και η προώθηση ενός νέου τρόπου μετάδοσης των γνώσεων. [Νικονάνου, 2010]. Σύμφωνα με τον Δημήτρη Δεληγιάνη η μουσειοπαιδαγωγική «είναι σύγχρονη μέθοδος μιας παιδαγωγικής που καλείται να μας εισαγάγει στον πολιτισμό των μύθων; είναι ανάγκη συνένωσης της κατακερματισμένης μνημοσύνης του πολιτισμού; Είναι ίσως και τα δύο. Χρειάζεται έρευνα της παιδαγωγικής επιστήμης και της τέχνης, οποία θα επισημάνει τους όρους με τους οποίους θα βοηθήσει την εκπαίδευση να συνθέσει τα ζωντανά κατάλοιπα του πολιτισμού». Η διαφορά ανάμεσα στον 20^ο και τον 21^ο αιώνα είναι ότι ο δεύτερος έχει ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα με στόχο την ενσωμάτωση του κοινού στο χώρο του μουσείου με τον πιο άμεσο και αποτελεσματικό τρόπο. (20^{ος} αι. object and people oriented – 21^{ος} αι. people oriented).

Ένας από τους βασικούς μορφωτικούς χώρους που εφαρμόζεται η έννοια της μουσειοπαιδαγωγικής είναι τα Πανεπιστημιακά μουσεία. Ωστόσο τα Πανεπιστημιακά μουσεία, δεν διαφέρουν σε λογική και χρήση από αυτές ενός «κανονικού» μουσείου. Η μόνη διαφορά τους έγκειται στο γεγονός ότι στα Πανεπιστημιακά μουσεία οι φοιτητές έχουν ενεργή συμμετοχή και ευθύνονται για πολλές από τις οργανωμένες δράσεις που υλοποιούνται. Σύμφωνα με την Καφετζή Α. το Πανεπιστημιακό Μουσείο είναι ένας ζωντανός οργανισμός, ένας χώρος φιλόξενος, ανοιχτός και προσιτός για όλους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΜΟΥΣΕΙΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΚΑΙ ΜΑΘΗΣΗ

1.1 Ο Ρόλος της Μουσειοπαιδαγωγικής

Η Μουσειοπαιδαγωγική είναι μια παιδαγωγική μέθοδος που εφαρμόζεται στο χώρο του μουσείου και το βοηθά να εκτελέσει τον παιδαγωγικό του ρόλο. Η Μουσειοπαιδαγωγική λοιπόν, είναι η μέθοδος όπου λαμβάνει υπόψιν τις εξελίξεις στον χώρο του μουσείου αλλά και αυτές της παιδαγωγικής επιστήμης, δημιουργώντας έτσι τους στόχους και τους σκοπούς της (Νικονάνου, 2010).

Μέσα από την ιστορία, την παράδοση, την τέχνη και τον πολιτισμό, η μουσειοπαιδαγωγική επεκτείνει τα όρια της παιδαγωγικής επιστήμης πέρα από την εκπαίδευση προσχολικής και σχολικής ηλικίας (Μωραΐτη, 2003). Σημαντικό ρόλο στο να αποκτήσουν τα μουσεία εκπαιδευτικό χαρακτήρα (μουσειοπαιδαγωγική), αποτέλεσε η ίδρυση του ICOM (International Council of Museums), των διεθνών επιτροπών και η επιτροπή με αντικείμενο την «Εκπαιδευτική και Πολιτισμική Δράση στα Μουσεία» (Education and Cultural Action- C.E.C.A.) (Νικονάνου, 2010).

Η Μουσειοπαιδαγωγική έχει ως στόχο την επαφή του μουσείου με το κοινό του, μέσα από την δημιουργία εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Στοχεύει σε πρακτικές εφαρμογές και παίζει σημαντικό ρόλο σε όλες τις λειτουργίες του μουσείου, όπως αυτή της έκθεσης. Πρωταρχικός σκοπός της μουσειοπαιδαγωγικής είναι να υπάρξει άμεση σύνδεση με το κοινό και με τα μουσειακά αντικείμενα και έμμεση επικοινωνία με την παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού κ.α. (Νικονάνου, 2005)

Η «παθητική» προσέγγιση δεν υποστηρίζεται από την έννοια της μουσειοπαιδαγωγικής γι'αυτό και το μουσείο σύμφωνα με την έννοια αυτή οφείλει να μετατραπεί σε ένα ανθρωποκεντρικό/επισκεπτοκεντρικό μουσείο, με σκοπό την βιωματική κατάκτηση της γνώσης. Τα μουσεία λοιπόν καλούνται να διατηρήσουν την ταυτότητα που εκπροσωπούν και τις πεποιθήσεις που πρεσβεύουν , δίνοντας όμως βάση στην ψυχαγωγία, την εμπειρία και την έμπνευση (Μωραΐτη, 2003).

Σκοπός της μουσειοπαιδαγωγικής είναι η ανάπτυξη της καλαισθησίας των ατόμων, η οποία κατακτάται σταδιακά μέσα από την εκπαίδευση, προσφέροντας μια καλύτερη ποιότητα ζωής. Στηρίζεται στην τέχνη, την αισθητική και τον πολιτισμό, τα οποία αποτελούν βασικά στοιχεία για την δημιουργία ενός “ολοκληρωμένου” ατόμου (Μωραΐτη, 2003). Επομένως, είναι έκδηλη η μετατόπιση του βάρους από τα αντικείμενα στον άνθρωπο-επισκέπτη (Νικονάνου, 2010).

Αναλυτικότερα η μουσειοπαιδαγωγική επιστήμη στοχεύει:

- Στην απόκτηση γνώσεων αβίαστα, αποτελεσματικότερη μάθηση
- Στην ελεύθερη έκφραση μέσα στο χώρο του μουσείου
- Στην εμπιστοσύνη ανάμεσα στο κοινό
- Στην επαφή με το παρελθόν-παρόν-μέλλον
- Στην εξέλιξη της προσωπικότητας του ατόμου
- Την ευκαιρία ταύτισης με τον δημιουργό
- Στην γνώση της ιστορίας και της κληρονομιάς
- Στην ευαισθητοποίηση, φύση-περιβάλλον και τεχνολογική εξέλιξη
- Στα νέα κίνητρα των επισκεπτών και στην δημιουργικότητα τους (Μωραΐτη, 2003).

Για να μπορέσει να εφαρμοστεί η Μουσειοπαιδαγωγική επιστήμη, είναι σκόπευον να υπολογίζονται δύο σημαντικές παράμετροι, οι επισκέπτες και ο χώρος. Αρχικά με την λέξη επισκέπτες εννοούνται τα άτομα πραγματικά ή εικονικά, αλλά και τα άτομα τα οποία για διάφορους κοινωνικοπολιτισμικούς λόγους δεν βρίσκουν πρόσβαση στο μουσείο. Μέσα από διάφορες εκπαιδευτικές δράσεις ή προγράμματα, η μουσειοπαιδαγωγική οφείλει να ανταποκρίνεται σε όλες τις κοινωνικές ομάδες. Είναι αναγκαίο να είναι “ενήμερη” για τις πεποιθήσεις, τις αντιλήψεις, τις ανάγκες, τις εμπειρίες και τα ενδιαφέροντα των ατόμων στα οποία απευθύνεται. Τα άτομα αυτά

δύναται να ανήκουν σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, ακόμη και αυτής της εκπαίδευσης ενηλίκων.

Επιπλέον ο χώρος αποτελεί βασική προϋπόθεση για την δράση της μουσειοπαιδαγωγικής. Ο χώρος δράσης της είναι το μουσείο, στην περίπτωση αυτή εννοούνται όλα τα είδη μουσείων, αρχαιολογικών χώρων, μνημείων κ.α. Βασική προϋπόθεση ώστε να λάβει χώρα με επιτυχία η Μουσειοπαιδαγωγική είναι ο χώρος, να επηρεάζει θετικά την συμπεριφορά και την διάθεση των επισκεπτών.

Αυτοί η χώροι είναι:

- Υποδοχή
- Χώρος εκθέσεων
- Αίθουσα εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και εκδηλώσεων
- Εργαστήρια
- Βιβλιοθήκες
- Βοηθητικοί χώροι (εστιατόρια, καφέ, πωλητήρια)

(Νικονάνου, 2005).

Σύμφωνα με την Νικονάνου, «βαρύτητα θα πρέπει να δοθεί στη μουσειοπαιδαγωγική έρευνα και πράξη, στην ενασχόληση με τις δραστηριότητες που χαρακτηρίζουν το μουσείο ως ίδρυμα που συλλέγει, διατηρεί, ερευνά, μεταδίδει, ώστε αυτές να αποτελέσουν περιεχόμενα και μεθόδους της παιδαγωγικής διαδικασίας στο μουσείο» με επίκεντρο πάντα το άτομο (Νικονάνου, 2005).

1.2 Η έννοια της μάθησης στο Μουσείο

Η έννοια της μάθησης έχει μελετηθεί από διάφορους κλάδους επιστημών (ψυχολογία, παιδαγωγική, φυσιολογία κ.α.) Δεν υπάρχει ένας και μόνο ορισμός που να καλύπτει όλα τα χαρακτηριστικά της μάθησης. Επομένως, η μάθηση συνεχίζει να είναι σύνθετη και ο ορισμός της βασίζεται στα κοινά χαρακτηριστικά όλων των ερμηνειών που προσπαθούν να την ορίσουν.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον Κόκκο (2005) παρατηρείται σύμπτωση των απόψεων των ερευνητών στη διαπίστωση ότι η μάθηση αποτελεί συστατικό στοιχείο της ανθρώπινης υπόστασης, επειδή επιτρέπει στο άτομο να κατανοεί όσα συμβαίνουν στον κοινωνικό περίγυρο και στον ίδιο του τον εαυτό και έτσι προσανατολίζεται μέσα στη διαρκώς μεταβαλλόμενη πραγματικότητα.

Από έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί σχετικά με τη μάθηση, διαφαίνεται ότι χωρίζεται σε κάποια στάδια (Φλουρής, 2003), τα οποία εκτελούνται κατά την πραγμάτωση της και συνοψίζονται στα εξής:

- Διαδικασία στροφής της προσοχής-επιλεκτική αντίληψη
- Διατήρηση στη βραχυπρόθεσμη μνήμη
- Κωδικοποίηση
- Συγκέντρωση και διαφύλαξη
- Ανάκτηση
- Γεννήτρια αντιδράσεων
- Εκτέλεση
- Επανατροφοδότηση
- Διαδικασίες εκτελεστικού ελέγχου

Εκτός από τα στάδια στα οποία βασίζεται η μάθηση, σύμφωνα με τον Ματσαγγούρα (1997) η μάθηση αποτελείται από συγκεκριμένα επίπεδα:

- Πληροφοριακό: η μάθηση βασίζεται στην συλλογή πληροφοριών μέσα από τις αισθήσεις και κάποιων λειτουργιών της μνήμης, εκφράζοντας τες με τον λόγο.
- Οργανωτικό: μέσα από διαδικασίες ιεράρχησης, αποκωδικοποίησης και κατηγοριοποίησης το άτομο κατανοεί τα δεδομένα εντάσσοντας τα σε ένα ευρύτερο εννοιολογικό πλαίσιο.
- Αναλυτικό: μέσα από διαδικασίες ανάλυσης το άτομο καταλήγει με την επαγωγική μέθοδο στην μάθηση. (ενός ζητούμενου)
- Πραξιακό: με απαγωγικό τρόπο το άτομο εξηγεί, προβλέπει, ερμηνεύει και αξιολογεί τα δεδομένα του, επιτυγχάνοντας έτσι την μάθηση.

Οι παραπάνω όμως διαδικασίες διαφέρουν από άτομο σε άτομο, αφού ο καθένας είναι διαφορετικός, με άλλες προσλαμβάνουσες και ερεθίσματα. Επομένως οι παράγοντες που επηρεάζουν την μάθηση υπάγονται σε τρεις μεγάλες κατηγορίες:

- Ικανότητες, κίνητρα και ετοιμότητα του ατόμου
- Εμπειρίες, προσαρμογή και υγεία
- Η μέθοδος, η ατμόσφαιρα (χώρος) και ο εκπαιδευτικός εμπνευστής (Χαραλαμπίδης, 2001).

Για να επιτευχθεί ο στόχος της μουσειοπαιδαγωγικής απαιτείται η εφαρμογή των θεωριών μάθησης, η οποία ενισχύει την προσέγγιση των μουσειακών αντικειμένων μέσα στο μουσείο, στο οποίο το άτομο σκέφτεται, πράττει και δημιουργεί ως μια ξεχωριστή οντότητα (Knell & MacLeod, 2007).

1.3 Θεωρίες Μάθησης

Κονστρουκτιβισμός

Ο κονστρουκτιβισμός είναι μια παιδαγωγική θεωρία στην οποία οι μαθητές καλούνται να ερμηνεύσουν τον εξωτερικό κόσμο μέσα από δικές τους νοητικές παραστάσεις και εικόνες. Η επικοινωνία και η συναναστροφή με άλλους είναι το μέσο για να κατακτήσουν την γνώση. Ο όρος κονστρουκτιβισμός προέρχεται από τη λατινική λέξη *construere* που σημαίνει δομώ και έχει επηρεάσει σημαντικά την εξέλιξη της ερευνητικής και διδακτικής διαδικασίας (Κορομπίλη, 2015).

Το άτομο βρίσκεται συνεχώς σε μία διαδικασία προσωπικής επεξεργασίας που στοχεύει στην δημιουργία νέων ιδεών και νοημάτων. Η αναζήτηση και η έρευνα είναι τα μέσα όπου ο άνθρωπος στηρίζεται για την οικοδόμηση της πραγματικότητας (Νικονάνου, 2015). Ο Matthews τονίζει ότι ο κονστρουκτιβισμός «αποτελεί θεωρία διδασκαλίας, θεωρία εκπαίδευσης, θεωρία γέννησης ιδεών και θεωρία της προσωπικής επιστημονικής γνώσης» (2002).

Ακόμη σύμφωνα με την Φουντοπούλου «η γνώση οικοδομείται σταδιακά καθώς ο μαθητής έρχεται σε επαφή με το γνωστικό αντικείμενο, αλληλεπιδρά με αυτό και προχωρά επαγωγικά στην προσπάθεια κατάκτησης του νέου» (2006). Η γνώση και η μάθηση προέρχεται από την επικοινωνία των ατόμων με τον εξωτερικό υλικό κόσμο και εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις γνωστικές και διανοητικές δυνατότητες του κάθε ανθρώπου ξεχωριστά. Επιπλέον, ο κονστρουκτιβισμός πιστεύει ότι κάθε νέα γνώση που το άτομο κατακτά, προέρχεται σημαντικά από τις έννοιες και τις ιδέες που ήδη έχει ενσωματώσει ενδόμυχα (Κορομπίλη, 2015). Κατά τον κονστρουκτιβισμό ο δάσκαλος έχει τον ρόλο του καθοδηγητή, ενώ ο μαθητής επεξεργάζεται και αποθηκεύει τις νέες εικόνες και εμπειρίες με έναν δικό του προσωπικό τρόπο (Φουντοπούλου, 2010).

Στην σημερινή εποχή, όσον αφορά τα μουσεία χρησιμοποιούν κάποια στοιχεία της κονστρουκτιβιστικής θεωρίας (Hooper-Greenhill, 1999). Σύμφωνα με την Βέμη & Νάκου «το μουσείο ως εκπαιδευτικός φορέας προσπαθεί να δημιουργήσει τις

κατάλληλες συνθήκες και με διάφορες εκθεσιακές τεχνικές και με τη χρήση της σύγχρονης τεχνολογίας, να καλεί το κοινό σε φυσική, συναισθηματική, νοητική συμμετοχή και οικοδόμηση της τέχνης» (2010). Η έκθεση και η συλλογή ενός μουσείου πρέπει να εμπνέουν ελευθερία στον επισκέπτη, να αλληλεπιδρούν με αυτόν και να του δίνουν τα κατάλληλα ερεθίσματα για την κατάκτηση νέων γνώσεων και εμπειριών (Hooper-Greenhill, 1999b).

Τέλος ο Hein υποστηρίζει ότι η κονστρουκτιβιστική μάθηση στο μουσείο οδηγεί στο συμπέρασμα ότι «ο άνθρωπος μαθαίνει πώς να μαθαίνει» (1996). Συνεπώς η ενεργητική μάθηση είναι αυτή που προωθείται.

Κοινωνικοπολιτισμική θεωρία

Ο Lev Semyonovich Vygotsky εισήγαγε στις έννοιες της μάθησης την κοινωνικοπολιτισμική μάθηση ή αλλιώς κοινωνικό κονστρουκτιβισμό, στην οποία η εξέλιξη των ατόμων έρχεται από την διαδικασία δράσης, σκέψης. Η επικοινωνία δηλαδή και η κοινωνική αλληλεπίδραση είναι πρωταρχικός στόχος (Ravenscroft, Wegerif & Hartley, 2007).

Η γνώση για την κοινωνικοπολιτισμική θεωρία είναι ένα αγαθό που κατακτάται μέσα από την κοινωνική συναναστροφή και διαδίδεται μεταξύ των κοινωνικών ομάδων και όχι ατομικά (Rojas-Drummond, Albarram, & Littleton, 2008). Σύμφωνα με τον Griffin (2004) οι άνθρωποι επικοινωνούν μεταξύ τους και μοιράζονται πληροφορίες, εμπειρίες και ιδέες για τα πολιτισμικά τους βιώματα. Επομένως ο διάλογος είναι ο δίαυλος για την ερμηνεία και τη συμμετοχή σε μια νοητική λειτουργία από την οποία ο άνθρωπος θα κατακτήσει σημαντική γνώση. Ο Vygotsky (1978) θεωρεί πως η γνώση είναι αποτέλεσμα της καθημερινότητας αλλά και της κοινωνικής αλληλεπίδρασης των ατόμων μεταξύ τους (Κοκκινάκη, 2006).

Ο εγκέφαλος είναι μέρος μιας διαδικασίας απόκτησης γνώσεων και δημιουργεί νοήματα ερχόμενος σε άμεση επαφή με «σύμβολα και κοινωνικά περιβάλλοντα». Η εκπαιδευτική διαδικασία λειτουργεί σωστά όταν οι μαθητές δουλεύουν ομαδικά και αυτό γιατί τα

αποτελέσματα της ομαδικής συνεργασίας είναι αυτά που επιτυγχάνονται και με την προσωπική νοητική διεργασία (Φουρλίγκα, 2004).

Το μουσείο προσφέρει πολλαπλές πληροφορίες στο άτομο με στόχο την δημιουργία συναισθημάτων. Η κοινωνικοπολιτισμική θεωρία μπορεί να εφαρμοστεί στο χώρο του μουσείου διότι η μάθηση είναι μια κοινωνική δραστηριότητα με πολιτισμική σημασία και με ένα μακρά διαρκείας πλαίσιο μπορεί να είναι επιτυχής (Falk & Dierking, 1992).

Επιπλέον, επιτυχής μάθηση στο μουσείο σημαίνει ανοιχτή, ελεύθερη κίνηση στο χώρο όπου οι επισκέπτες θα έχουν την δυνατότητα να αποκτούν προσωπικά ερεθίσματα, να τροποποιούν την σκέψη τους αλλά και να βρίσκονται σε μία αλληλεπίδραση μεταξύ τους (Hooper-Greenhill, 1996). Τα κατάλληλα εργαλεία που εκπληρώνουν όλα τα παραπάνω σύμφωνα με τον Vartiainen & Enkerberg (2013) είναι τα μουσειακά αντικείμενα, η ξενάγηση, οι ομαδικές ασκήσεις, τα φύλλα εργασίας κ.α.

Εν κατακλείδι, αυτό που τονίζει και ο MacDonald (2012) είναι ότι η πραγματικότητα πρέπει να είναι διαφανής μέσα στο μουσείο και αυτό με την σειρά του να προσφέρει την ευκαιρία δημιουργικής συνεργασίας και εμπειριών ανάμεσα στις κοινωνικές ομάδες.

Βιωματική μάθηση

Άλλη μια θεωρία μάθησης είναι η βιωματική μάθηση. Αναλυτικότερα με τον βιωματικό τρόπο μάθησης δημιουργούνται εμπειρίες και τα άτομα καταλήγουν στην αναζήτηση και διεξαγωγή νοημάτων και όχι στην παθητική διαδικασία της απομνημόνευσης. Η βιωματική μάθηση στοχεύει στην ενεργή συμμετοχή του μαθητή με σκοπό την δημιουργικότητα, την κριτική σκέψη και την ατομική συνείδηση της γνώσης (Δεδούλη, 2002).

Σύμφωνα με την Φουντοπούλου (2010) υπάρχει άμεση σύνδεση της βιωματικής μάθησης και της εμπειρίας, η οποία θέτει σε λειτουργία το συναισθηματικό κόσμο του ατόμου δημιουργώντας ερεθίσματα, τα οποία επεξεργάζεται σύμφωνα πάντα και με τις προηγούμενες του γνώσεις. Επομένως, τα συναισθήματα και οι αισθήσεις είναι απαραίτητα συστατικά για την κατάκτηση της γνώσης και το άτομο καλείται να τα εφαρμόσει όταν βιώνει μια εμπειρία (Hooper-Greenhill, 2007).

Η Μαλεσοπούλου (2014), υποστηρίζει ότι «μέσω της σωματικής αλληλεπίδρασης οι μαθητές προσλαμβάνουν περισσότερες πληροφορίες και οδηγούνται στην κατανόηση αφηρημένων εννοιών, στον σχηματισμό στάσεων και αξιών και στην ανάπτυξη δεξιοτήτων». Στο μουσείο και στις εκπαιδευτικές του λειτουργίες εφαρμόζεται ο συνδυασμός της πράξης και των συναισθημάτων με θετικό αποτέλεσμα (Ντίνου, 2019). Πιο συγκεκριμένα η Νικονάνου και Νάκου υποστηρίζουν ότι: «οι βιωματικές δραστηριότητες διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη δόμηση θετικών εμπειριών σε μουσειακούς χώρους, καθώς συμβάλλουν στην απόκτηση γνώσεων με κατανόηση και στην καλλιέργεια διανοητικών, κοινωνικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων, ενώ συμβάλλουν και στη διαμόρφωση ενός πλαισίου απόλαυσης, ψυχαγωγίας, έμπνευσης και δημιουργικότητας» (2015).

Στο περιβάλλον του μουσείου λοιπόν, ο επισκέπτης καλείται να δράσει μέσα σε αυτό με τα τεκμήρια, τα μουσειακά αντικείμενα κ.α.. Ενεργοποιεί έτσι την μνήμη του με την βοήθεια της παρατήρησης και με έμφαση την κριτική του σκέψη κατακτά την γνώση γύρω από αυτά (Καλογιάννη, 2015).

Ανακαλυπτική ή διερευνητική μάθηση

Η ανακαλυπτική ή διερευνητική μάθηση, βασίζονται στην προσπάθεια του μαθητή να ανακαλύψει μόνος του την γνώση χρησιμοποιώντας τα δικά του βιώματα. Η θεωρία αυτή, της αναζήτησης και της ανακάλυψης στηρίζεται περισσότερο στις απορίες και τα ερωτήματα που προκύπτουν από τον ίδιο τον μαθητή παρά στην μετάδοση παθητικών πληροφοριών από τον διδάσκοντα (Οικονόμου, Β.)

Το ίδιο υποστηρίζει και ο Black (2014) σύμφωνα με τον οποίο «η ανακάλυψη αποτελεί μορφή ενεργητικής πειραματικής μάθησης», κατά την οποία ο εγκέφαλος του ανθρώπου υπερμνησκύνεται τόσο όσες και οι γνώσεις που κατακτά. Η διαδικασία λοιπόν, της ανακαλυπτικής μάθησης αποτελείται από έναν διαρκή πειραματισμό (Ντίνου, 2019).

Σύμφωνα με την θεωρία του Bruner (1997) η ανακάλυψη και ο πειραματισμός είναι τα μέσα για την διαδρομή προς τη μάθηση και την γνώση. Ο διδάσκων-εμπνευστής οφείλει

να ωθήσει τον μαθητή στην ανακάλυψη της γνώσης, μέσα από πράξεις εμπιστοσύνης αναδεικνύοντας τις ικανότητες του και τα κίνητρα.

Τα μουσεία οφείλουν να αξιοποιούν την ανακαλυπτική-διερευνητική θεωρία μάθησης και να την προσαρμόζουν στα εκπαιδευτικά τους προγράμματα, οδηγώντας έτσι τον επισκέπτη στην εμπειρία της ατομικής ανακάλυψης (Ντίνου, 2019). Ο Δάλκος πιστεύει ότι «τα μουσειακά εκθέματα αποτελούν ιδανικό υλικό για την εφαρμογή στρατηγικών διερεύνησης, συμβάλλοντας έτσι όχι μόνο στη διαδικασία μάθησης, αλλά και στην εμπέδωση σύγχρονων μορφών διδασκαλίας» (2002).

Επιπλέον τα εκθέματα δίνουν στον επισκέπτη τη δυνατότητα να αναλύσει τις πληροφορίες που δημιουργούνται από αυτά και να καταλήξει στις δικές του παρατηρήσεις και γνώμες για τα μουσειακά αντικείμενα. Η μη τυποποιημένη περιήγηση και η βιωματική επαφή με τον χώρο του μουσείου, βοηθούν ώστε να επιτευχθεί ο παραπάνω στόχος (Ντίνου, 2019).

Τέλος, η έννοια της ερευνητικής μάθησης δίνει τη δυνατότητα ανακάλυψης σε άτομο που κατέχουν εμπειρία σε μουσειακούς χώρους ή και όχι. Αυτό σημαίνει ότι ο μουσειοπαιδαγωγός καλό θα είναι να μην ενστερνίζεται την παθητική μετάδοση της γνώσης αλλά να οδηγεί τους επισκέπτες στην εξερεύνηση και την κατάκτηση της γνώσης με ένα βιωματικό τρόπο (Hooper-Greenhill & Mousouri, 2000).

Συμπερασματικά σύμφωνα με τον Hooper-Greenhill (1999) σημαντικό είναι τα μουσεία να έχουν ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα, συνδυάζοντας τις θεωρίες μάθησης και δημιουργώντας ένα επισκεπτοκεντρικό μουσείο. Η μάθηση οφείλει να συνδυαστεί με την ψυχαγωγία και τα μουσεία να αποκτήσουν νέα οπτική απέναντι σε αυτή (Νικονάνου, 2010). Η μουσειοπαιδαγωγική στοχεύει στην προσωπική, αυτόβουλη και δια βίου μάθηση. Όλα τα παραπάνω τονίζουν ότι η μάθηση είναι προσωπική επιλογή και πως επηρεάζει όλη τη ζωή των ανθρώπων. Η αλλαγή της αντίληψης της μάθησης συντέλεσε στην αλλαγή του μουσείου ως ιδρύματος για βιωματική και δια βίου μάθηση (Νικονάνου, 2015).

Τέλος η έρευνα της Νάκου μας παρουσιάζει ότι: «στα περισσότερα μουσεία δεν επικρατεί ως βασικός σκοπός η παροχή γνώσεων, αλλά η καλλιέργεια κριτικής σκέψης

σε συνδυασμό με την εμπειρία, την αισθητική καλλιέργεια και την απόλαυση» (Ντίνου, 2019).

1.4 Η αξιολόγηση της μάθησης

Οι πολιτιστικοί φορείς σήμερα έχουν στέψει το βλέμμα τους σε στρατηγικές που αφορούν την συγκέντρωση πληροφοριών και δεδομένων με στόχο την αξιολόγηση του ίδιου του μουσείου και των προγραμμάτων του (Ντίνου, 2019).

Στο χώρο του μουσείου η έννοια της αξιολόγησης έχει τον ρόλο «της συστηματικής συλλογής πληροφοριών, οι οποίες μπορεί να χρησιμοποιηθούν για να απαντήσουν σε συγκεκριμένες ερωτήσεις σχετικά με ένα έκθεμα, μια έκθεση ή ένα πρόγραμμα» (Μουσούρη, 1999).

Η αξιολόγηση δεν έχει μεγάλη διάρκεια αλλά μας δίνει τους τρόπους και τις μεθόδους για το πώς μπορεί να οργανωθεί και να εκτελεστεί για παράδειγμα ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Έτσι οι υπεύθυνοι συλλέγουν δεδομένα και παίρνουν τις κατάλληλες αποφάσεις για την εξέλιξη ενός προγράμματος. Κάθε εκπαιδευτικό πρόγραμμα έχει συγκεκριμένο σκοπό, συνεπώς και διαφορετικό κοινό. Επομένως είναι σημαντικό να ελέγχεται η διαδικασία με την οποία ο επισκέπτης κατακτά τον προσδοκώμενο στόχο (Ντίνου, 2019).

Η αξιολόγηση εστιάζει λοιπόν περισσότερο στον επισκέπτη και οφείλει σύμφωνα με την Μουσούρη να ελέγχει «τη δυναμική κάθε ομάδας, το κίνητρο και την ταυτότητα των επισκεπτών, το πεδίο διάδρασης επισκέπτη-μουσείου, την αλληλεπίδραση με τα εκθέματα αλλά και το μουσειακό περιβάλλον που λειτουργεί ως πηγή μάθησης» (2009). Η αξιολόγηση ενός προγράμματος ή έκθεσης αποτελείται από τρία επιμέρους είδη αξιολόγησης, τα οποία εφαρμόζονται σε διαφορετικές περιπτώσεις το καθένα, αναλόγως στο στάδιο του προγράμματος ή της έκθεσης που πρέπει να βελτιωθεί. Τα είδη αυτά είναι: η προκαταρκτική αξιολόγηση, η διαμορφωτική αξιολόγηση και η ολική-διορθωτική αξιολόγηση (Μπούνια, 2015).

Αναλυτικότερα η προκαταρκτική αξιολόγηση χρησιμοποιείται όταν οι συντελεστές ενός προγράμματος χρειάζονται πληροφορίες για τον σχεδιασμό του. Η προκαταρκτική αξιολόγηση λαμβάνει χώρα όταν το εκπαιδευτικό πρόγραμμα ή η έκθεση βρίσκονται στο αρχικό τους στάδιο (προσχεδιασμός-σχεδιασμός). Αυτό το είδος της αξιολόγησης δεν παρέχει ανατροφοδότηση αφού το πρόγραμμα ή η έκθεση δεν έχουν πραγματοποιηθεί ακόμη. Σκοπός είναι να βρεθούν τα σημεία που δεν είναι καλώς οργανωμένα ώστε να παραληφθούν τυχόν λάθη και παρανοήσεις. Στην αξιολόγηση αυτή θέτονται οι στόχοι και οι σκοποί ενός εκπαιδευτικού προγράμματος ή έκθεσης και ο τρόπος αλληλεπίδρασης με τον επισκέπτη. Εδώ συλλέγονται πληροφορίες για την ηλικία και το κοινωνικό υπόβαθρο του κοινού. Επιπλέον εξετάζονται οι γνώσεις που κατέχουν οι επισκέπτες σχετικά με το θέμα αλλά και τυχόν προκαταλήψεις γύρω από αυτό. Έτσι, διοργανώνεται αποτελεσματικότερα μια έκθεση ή ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα υπολογίζοντας όλες τις παραμέτρους που αφορούν το κοινό, στο οποίο απευθύνονται (Μπούνια, 2015).

Ένα άλλο είδος αξιολόγησης είναι η διαμορφωτική, η οποία εφαρμόζεται κατά την διάρκεια ενός προγράμματος ή έκθεσης. Σκοπός είναι να παρατηρηθεί κατά πόσο και σε ποιο βαθμό οι αρχικοί στόχοι που τέθηκαν έγιναν αντιληπτοί και τι εντυπώσεις και νοήματα δημιουργήθηκαν γύρω από το εκπαιδευτικό πρόγραμμα ή την έκθεση (Μπούνια, 2015). Σύμφωνα με τους Alter & Ward «αυτό που τα μουσεία θεωρούν ότι πρέπει να λάβουν οι επισκέπτες μέσα από λεζάντες, δημιουργικό σχεδιασμό, συνδυασμό αντικειμένων, επικοινωνία με τους άλλους επισκέπτες ή ενεργοποίηση μέσω άλλων αισθήσεων δεν είναι πάντοτε αντιληπτό όπως είχε αρχικά θεωρηθεί ή προβλεφθεί. [...] Μεμονωμένα τμήματα/μέρη πρέπει να συνδεθούν συνολικά με το όλον, έτσι ώστε οι επισκέπτες να κατανοήσουν την παρουσίαση, να μάθουν και να ερμηνεύσουν μέσω λεζαντών και αντικειμένων, να ακολουθήσουν μια ροή και να απολαύσουν την εμπειρία. Μικρές ανακολουθίες σε θέματα συνδυασμού χρωμάτων, οπτικών ανατροπών ή παρουσιάσεων λεζαντών μπορούν να δυσκολέψουν τη μουσειακή επικοινωνία.» (1997). Τέλος η διορθωτική αξιολόγηση λαμβάνει χώρα όταν πρόγραμμα ή μια έκθεση είναι ανοιχτά για το κοινό. Αυτό συμβαίνει για να παρατηρηθεί από τους εμπνευστές-υπεύθυνους, η αλληλεπίδραση του κοινού με το εκπαιδευτικό πρόγραμμα ή την έκθεση και κατά συνέπεια η επιτυχία τους ή μη (Μορτάκη & Σημανδηράκη, 2014).

Το τρίτο είδος αξιολόγησης, το οποίο είναι η ολική-διορθωτική αξιολόγηση αναφέρεται στις αλλαγές που πραγματοποιούνται σε μια έκθεση ή ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα αφού έχουν τελειώσει, ολοκληρωθεί οι επισκέψεις του κοινού. Αρχικά πρέπει να γνωστοποιηθεί αν η έκθεση-εκπαιδευτικό πρόγραμμα προσέφερε στους επισκέπτες τις γνώσεις που είχε προγραμματίσει ο υπεύθυνος. Η ανατροφοδότηση λοιπόν, έγκειται στο αν οι επισκέπτες κατέκτησαν τους στόχους που είχαν ορίσει οι υπεύθυνοι. Ουσιαστικά στην ολική αξιολόγηση διαφαίνεται η επιτυχία ή μη μιας έκθεσης ή ενός προγράμματος αλλά και ποια είναι τα στοιχεία που πρέπει να διορθωθούν (Μπούνια, 2015).

1.5 Μέθοδοι έρευνας κοινού

Τα μέσα συλλογής δεδομένων για τις έρευνες κοινού, που έχουν στόχο την κατανόηση και την ερμηνεία των εντυπώσεων του κοινού του μουσείου, είναι τα εξής: οι έρευνες με ερωτηματολόγια, οι συνεντεύξεις και η παρατήρηση. Επίσης στα μέσα αυτά προσθέτονται οι νοητικοί χάρτες, η ερμηνεία εργασιών των επισκεπτών, η κριτική αποτίμηση κ.α. Η ποσοτική και η ποιοτική έρευνα είναι μέθοδοι που μας δίνουν ιδέες, κατηγορίες και ερωτήσεις ή δεδομένα αντίστοιχα. Ο συνδυασμός όμως και των δύο ερευνών είναι αυτός που αποδίδει καλύτερα το αποτέλεσμα μιας έρευνας (Μπούνια, 2015).

A. Ερωτηματολόγιο

Το ερωτηματολόγιο είναι μια σειρά από ερωτήσεις που αφορούν ένα συγκεκριμένο θέμα, τις οποίες καλούνται να απαντήσουν γραπτά οι συμμετέχοντες σε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα-δράση. Οι ερωτήσεις μπορεί να είναι κλειστού ή ανοιχτού τύπου. Στις ερωτήσεις κλειστού τύπου ο επισκέπτης καλείται να απαντήσει πολύ συγκεκριμένα ενώ οι ερωτήσεις ανοιχτού τύπου είναι πιο χρονοβόρες, όσον αφορά την διεξαγωγή του συμπεράσματος. Τα είδη των ερωτηματολογίων είναι αρκετά, όλα όμως πρέπει να ακολουθούν συγκεκριμένες προδιαγραφές. Η ορολογία τους πρέπει να είναι κατανοητή και ακριβής και η γλώσσα πρέπει να είναι κατάλληλη για το κοινό. Ακόμη η έκταση του

αντικατοπτρίζει τον βαθμό επιθυμίας συμμετοχής σε αυτό. Σημαντικό είναι να μην φέρουν σε δύσκολη θέση τους συμμετέχοντες, και οι ερωτήσεις δεν πρέπει να βασίζονται σε ειδικές γνώσεις. Τέλος οι σχεδιαστές μια δράσης ή ενός εκπαιδευτικού προγράμματος πρέπει να αποφασίσουν πότε είναι η κατάλληλη στιγμή για την συμπλήρωση των ερωτηματολογίων από τους επισκέπτες (Μπούνια, 2015). Επομένως από τα ερωτηματολόγια συλλέγουν τριών ειδών πληροφορίες, τις γνώσεις που αποκόμισε ο ερωτώμενος, τις προτιμήσεις και τις εντυπώσεις του (Παπαναστασίου, 2016).

B. Συνέντευξη

Η μέθοδος της συνέντευξης πραγματοποιείται όταν ο υπεύθυνος ενός προγράμματος κάνει μια ερώτηση σε κάποιον, είτε αυτός βρίσκεται στον χώρο του μουσείου είτε εξ αποστάσεως, τηλεφωνικώς ή μέσω διαδικτύου. Η συνέντευξη γίνεται σε συγκεκριμένη χρονική στιγμή καθώς ο χώρος, ο χρόνος και η συναισθηματική κατάσταση του συνεντευξιαζόμενου πρέπει να υπόκεινται σε συγκεκριμένα δεδομένα. Τα αποτελέσματα μιας συνέντευξης είναι επιστημονικά ορθά και μπορούν να αξιοποιηθούν παρά το γεγονός ότι η υποκειμενικότητα στην συνέντευξη είναι εμφανής. Έτσι λοιπόν η διαδικασία της συνέντευξης αποτελεί σημαντικό εργαλείο για την ανάλυση της σκέψης και της εμπειρίας του επισκέπτη. Αρκεί μόνο ο σκοπός και ο στόχος να καταστεί απόλυτα κατανοητός, να λαμβάνονται υπόψιν τα προσωπικά δεδομένα του συνεντευξιαζόμενου και να υπάρχει διακριτικότητα. Για να ληφθεί η πληροφορία που ερευνάται, η γλώσσα της συνέντευξης θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένη στο κοινωνικό σύνολο στο οποίο απευθύνεται. Επομένως είναι σκόπιμο οι ερωτήσεις να είναι στοχευμένες για την αποφυγή λήψης λανθασμένης πληροφορίας (Νικονάνου, 2015). Οι ερωτήσεις που χρησιμοποιούνται στην μέθοδο της συνέντευξης, μπορούν να χωριστούν σε έξι κατηγορίες:

- Δημογραφικές ερωτήσεις
- Ερωτήσεις γνώσεων
- Ερωτήσεις συμπεριφοράς
- Ερωτήσεις γνώμης

- Ερωτήσεις συναισθημάτων
- Ερωτήσεις αισθήσεων

(Παπαναστασίου, 2016)

Η συνέντευξη μπορεί να είναι τηλεφωνική, online και πρόσωπο με πρόσωπο και χωρίζεται σε τέσσερις κατηγορίες. Η ημιδομημένη συνέντευξη, στην οποία οι ερωτήσεις παρουσιάζονται με τρόπο που είναι γνωστός από πριν. Η δομημένη συνέντευξη, στην οποία οι συμμετέχοντες έχουν την ίδια σειρά ερωτήσεων για να συλλεχθούν συγκεκριμένα δεδομένα. Η άτυπη συζήτηση στην οποία ο ερευνητής παρουσιάζει μερικές ερωτήσεις και στη συνέχεια προκύπτουν περισσότερες και η ανοιχτή συνέντευξη, όπου οι ερωτήσεις είναι προκαθορισμένες αλλά οι απαντήσεις είναι ευρείες. Τέλος ένα βασικό εργαλείο της συνέντευξης είναι οι ομάδες εστίασης, δηλαδή οι συζητήσεις που γίνονται ανάμεσα σε μια ομάδα ανθρώπων για ένα θέμα. Συνήθως υπάρχει το άτομο το οποίο προσανατολίζει την συζήτηση με στόχο να λάβει τις απαντήσεις που επιθυμεί. Το εργαλείο αυτό είναι το μέσο που δίνει ποιοτικές πληροφορίες αλλά όχι ποσοτικά δεδομένα (Μπούνια, 2015).

Γ. Παρατήρηση

Η παρατήρηση είναι μέθοδος συλλογής δεδομένων στην οποία ο ερευνητής θέτει ένα σχέδιο αναγνώρισης, ταξινόμησης και καταχώρισης μιας συμπεριφοράς. Υπάρχουν τέσσερα είδη παρατήρησης. Αυτά είναι:

- Αθέατη - συμμετοχική παρατήρηση
- Θεατή - συμμετοχική παρατήρηση
- Θεατή - μη συμμετοχική παρατήρηση
- Αθέατη - μη συμμετοχική παρατήρηση (Παπαναστασίου, 2015)

Αναλυτικότερα, τα δεδομένα που συλλέγονται μπορεί να αφορούν την συμπεριφορά των επισκεπτών σε συγκεκριμένα μέρη του μουσείου, το ενδιαφέρον που δείχνουν για κάποιο έκθεμα, τον χρόνο που αφιερώνουν σε καθορισμένες στάσεις ή σε μουσειακά

αντικείμενα καθώς και στο αν η οργάνωση ενός εκπαιδευτικού προγράμματος έχει το επιθυμητό αποτέλεσμα ή όχι (Νικονάνου, 2015). Η παρατήρηση μπορεί να είναι λεπτομερής, που σημαίνει ότι οι υπεύθυνοι ανακαλύπτουν ακριβώς με κάθε λεπτομέρεια τι κάνουν εν τέλει οι επισκέπτες στο μουσείο ή οι συμμετέχοντες σε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Για να γίνει αυτό λαμβάνουν αποφάσεις ως προς τον τρόπο παρατήρησης «(βιντεοσκόπηση, tracking με ψηφιακά μέσα διαφορετικών κατηγοριών, καταγραφή σημειώσεων), αλλά και ποιες κατηγορίες παρατήρησης τους ενδιαφέρουν (πράξεις ή καταστάσεις, αφανής επιλογές, συχνότητα επιλογών, διάρκεια, ένταση) και τι τεχνική καταγραφής δείγματος συμπεριφοράς θα ακολουθήσουν (εστιασμένη καταγραφή δείγματος, καταγραφή διπλού δείγματος, συνεχής καταγραφή, χρονοκαταγραφή, τυχαίο δείγμα, δείγμα συμπεριφοράς κτλ.)» (Μπούνια, 2015).

Δ. Χάρτες προσωπικής ερμηνείας (νοητικοί χάρτες)

Οι χάρτες προσωπικής ερμηνείας (νοητικοί χάρτες) σύμφωνα με τους Alter & Ward απαντούν στο απλό ερώτημα «πες μου τι σκέφτεσαι;» (1994). Συγκεκριμένα ένα μέλος της ερευνητικής ομάδας ρωτά τις ιδέες και τη γνώμη των επισκεπτών κατά την διάρκεια της επίσκεψης και ένα άλλο σημειώνει τις αντιδράσεις και τις απαντήσεις τους. Έτσι μέσα από αυτή τη διαδικασία σχηματίζεται ένας χάρτης προσωπικών νοημάτων (διάγραμμα) στον οποίο αποτυπώνονται οι απόψεις και οι πεποιθήσεις γύρω από ένα συγκεκριμένο θέμα (γνωστικά-συμπεριφορικά στοιχεία) (Μπούνια, 2015).

Ε. Κριτική αποτίμηση και άλλες μέθοδοι

Στη μέθοδο της κριτικής αποτίμησης το άτομο που είναι υπεύθυνο για την αξιολόγηση ενός προγράμματος ή μιας δράσης είναι πάντα ένας ειδικός (πχ. Μουσειολόγος). Ο επιστήμονας καλείται να δώσει λύσεις για τον τρόπο διεξαγωγής και οργάνωσης μιας έκθεσης ή ενός προγράμματος. Αυτή η μέθοδος μπορεί να υπάρξει σε όλα τα στάδια της διαδικασίας της έρευνας. Άλλες μέθοδοι που μπορούν να χρησιμοποιηθούν αναπτύσσοντας την δημιουργικότητα του επισκέπτη είναι η ζωγραφιά, τα σχέδια ή οι προσωπικές ιστορίες δικών τους βιωμάτων. Τα παραπάνω δημιουργικά εργαλεία

ενδείκνυται να εφαρμόζονται σε ομάδες παιδιών αφού ο τρόπος αυτός είναι αποτελεσματικότερος για αυτά (Μπούνια, 2015).

Εν κατακλείδι, η αξιολόγηση αποτελεί βασικό στοιχείο για την εξέλιξη ενός μουσείου. Αποτελεί βασικό εργαλείο για την διαμορφωτική διαδικασία και είναι ο τρόπος, με τον οποίο θα επιτευχθεί η σύνδεση του μουσείου με τον επισκέπτη αλλά και η βελτίωση των ενεργειών του μουσειολογικού κλάδου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΜΟΥΣΕΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

2.1 Πανεπιστημιακά Μουσεία

Τα Πανεπιστημιακά Μουσεία είναι μια ειδική κατηγορία μουσείων. Η λέξη «Πανεπιστημιακά» αναφέρεται στο ότι τα μουσεία αυτά είναι στην δικαιοδοσία πανεπιστημιακών φορέων και διοικούνται από αυτούς. Σημαντικός είναι ο ρόλος που επιτελούν για την πανεπιστημιακή κοινότητα. Τα Πανεπιστημιακά Μουσεία διαθέτουν συλλογές αντικειμένων (τέχνης, φυσικής ιστορίας, αρχαιολογίας κ.α.) οι οποίες στην αρχή δημιουργήθηκαν για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς. Αφορούν κυρίως εξειδικευμένους επισκέπτες, καθηγητές, φοιτητές και ερευνητές χωρίς να σημαίνει ότι δεν απευθύνονται στο ευρύτερο κοινό, όσον αφορά τουλάχιστον στην ελεύθερη πρόσβαση. Οι συλλογές των μουσείων αυτών, μπορεί να είναι μόνιμες ή μη και κυρίως χρησιμεύουν για τις ανάγκες της πανεπιστημιακής έρευνας και διδασκαλίας. «Κοινός σκοπός τους είναι η αναζήτηση της γνώσης, η παραγωγή της και η μετάδοση της μέσα από την παρατήρηση των φυσικών φαινομένων αλλά και των ανθρώπινων έργων» (Καζιλιέρη, 2016).

Στην Ευρώπη ιδρύθηκαν οι πρώτες πανεπιστημιακές συλλογές. Οι θεματικές που προσέλκυαν το ενδιαφέρον ήταν αυτές των φυσικών επιστημών (Μουσείο Φυσικής Ιστορίας) και ταυτόχρονα δημιουργήθηκαν και συλλογές έργων τέχνης (Τρούλη, Σ). Τον 18^ο και 19^ο αιώνα είναι η περίοδος που ιδρύονται τα περισσότερα Πανεπιστημιακά Μουσεία. Αξίζει να σημειωθεί το γεγονός που ώθησε την ίδρυση των Πανεπιστημιακών Μουσείων, που ήταν η ανάγκη για την ενίσχυση του διδακτικού έργου και της έρευνας διάφορων επιστημονικών κλάδων. Το από αντικείμενο ήταν σημαντικό για την μελέτη των φυσικών και θεωρητικών επιστημών και γι' αυτό πολλά Πανεπιστημιακά Μουσεία δημιουργήθηκαν με βάση τις συλλογές. Οι συλλογές αυτές χρησιμοποιούνταν αποκλειστικά από τους σπουδαστές και τους ακαδημαϊκούς επιστήμονες με σκοπό την διδασκαλία και την έρευνα.

Οι πρώτες συλλογές που παρατηρούνται στην Ελλάδα τον 18^ο αιώνα είναι σε Πανεπιστήμια στην Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Ιωάννινα και Πάτρα τα οποία διατηρούν μουσεία σε πολλά τμήμα τους. Ένα στοιχείο των μουσείων αυτών ήταν ότι το προσωπικό δεν ήταν ειδικευμένο στη μουσειολογία, οπότε και η οργάνωση τους ήταν ελλιπής. Τα περισσότερα Πανεπιστημιακά Μουσεία ήταν απλές συλλογές από αντικείμενα που οι καθηγητές είχαν στην συλλογή τους, τα οποία χρησιμοποιούνταν στην έρευνα τους και ήταν κατάλληλα για την εκπαίδευση των φοιτητών. Κάποιες συλλογές πήραν το όνομα μουσείο χωρίς να διέπονται από τα βασικά στοιχεία που αποτελούν ένα μουσείο (π.χ. εκθεσιακός χώρος) (Καζιλιέρη, 2016).

Στην σύγχρονη εποχή το Πανεπιστημιακό Μουσείο είναι ένας χώρος που υποστηρίζεται η άσκηση, η έρευνα, η καλλιέργεια, η μελέτη, η εξέλιξη και η διεύρυνση της επιστημονικής και καλλιτεχνικής δράσης, χωρίς βέβαια να παραμελεί την πρωταρχική του λειτουργία (παιδαγωγική-εκπαιδευτική). Έτσι το Πανεπιστημιακό Μουσείο «πρέπει να αναλάβει μορφωτική δραστηριότητα εξακολουθώντας να διατηρεί του τρεις πρωταρχικούς του σκοπούς –την συλλογή, την συντήρηση και την έρευνα- και αναπτύσσοντας όλο και περισσότερο τους νεότερους στόχους του που είναι η έκθεση, η ερμηνεία και η μόρφωση» (Δερμιτζάκης & Τριανταφύλλου, 2001). Αυτό που επιδιώκεται σήμερα είναι να καταστούν οι διδακτικές συλλογές των Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων, Μουσεία, τα οποία θα είναι ανοιχτά για το ευρύ κοινό (Μαγκανά, 2020).

Ένα Πανεπιστημιακό Μουσείο δεν έχει καμία διαφορά από τα υπόλοιπα Μουσεία, αλλά ταυτόχρονα διαφέρει αρκετά, εφόσον οι μουσειακές του λειτουργίες συνδέονται με τον χώρο όπου βρίσκεται (Γελαδάκη, Σόνια). Η συλλογή ενός Πανεπιστημιακού Μουσείου διαθέτει τεκμήρια που σχετίζονται με την εκπαίδευση (αντικείμενα και αρχειακό υλικό) και οι αποδέκτες του είναι κατά κύριο λόγο μια συγκεκριμένη κατηγορία κοινού (φοιτητές). Η συλλογή και η συντήρηση, η έρευνα και η έκθεση καθώς και η μάθηση και η αναψυχή είναι στοιχεία τα οποία εμπεριέχονται στα Πανεπιστημιακά Μουσεία Εκπαίδευσης όπως και σε όλα τα υπόλοιπα μουσεία. Ένα Πανεπιστημιακό τμήμα έχει την επιμέλεια του Πανεπιστημιακού Μουσείου Εκπαίδευσης. Στο πρόγραμμα σπουδών κάθε πανεπιστημίου που διαθέτει μουσείο, υπάρχει ένα μάθημα που σχετίζεται με την θεματολογία του εκάστοτε μουσείου και έτσι ενισχύεται η διδασκαλία του μαθήματος.

Το καταστατικό των Πανεπιστημιακών Μουσείων εμπεριέχει στόχους που πρέπει να είναι συναφείς με το εκπαιδευτικό έργο του Πανεπιστημίου στο οποίο φιλοξενείται. Επισημαίνεται ότι βασικός σκοπός των Πανεπιστημιακών Μουσείων είναι το «άνοιγμα» προς το ευρύτερο κοινό, μέσα από μια σειρά δράσεων. Έτσι επιτυγχάνεται η εξωστρέφεια που οφείλει να έχει ένα Πανεπιστημιακό Μουσείο (Καζιλιέρη, 2016).

Για την επίτευξη του παραπάνω σκοπού υπεύθυνη είναι η UMAC, η Διεθνής Επιτροπή για τα Πανεπιστημιακά Μουσεία και συλλογές του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων (ICOM). Η επιτροπή αυτή στηρίζει όλα τα μουσεία τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και τις συλλογές όλων των κλάδων. Βασικός της στόχος είναι να προσφέρει στην κοινωνία μέσα από την αρωγή της για την εξέλιξη των Πανεπιστημιακών Μουσείων και συλλογών (UMAC By-laws, 2017)

Κάποιοι από τους στόχους της UMAC σύμφωνα με την επίσημη ιστοσελίδα είναι οι εξής:

- Provide an organised international forum for all professionals working in, or associated with, university museums, galleries and collections.
- Promote research, and to compile and disseminate information about university museums, collections and heritage.
- Foster within the museum community, policy makers and the general public increased awareness and visibility of university museums, collections and heritage.
- Improve governance, preservation, access and public service of university museums, collections and heritage by providing opportunities to professionals for training and networking, collaborative partnerships and exchange of knowledge and ideas.
- Stimulate the engagement of museums and collections with the promotion of university core values, such as education, research, creative thinking, freedom, tolerance and responsibility.

- Contribute to the implementation of ICOM's programmes, activities and strategic plan and stimulate communication between ICOM members with similar professional interests, specifically museums and collections in institutions of higher education.
- Promote ICOM's values, ethics, and standards of excellence in the higher education sector through support of best practices and strategic planning (UMAC By-laws, 2017).

Ο εθελοντισμός είναι σημαντικός για τα μουσεία, συμπεριλαμβανομένου και του πανεπιστημιακού. Η εθελοντική προσφορά περιλαμβάνει τομείς όπως η συντήρηση των εκθεμάτων, η αρχειοθέτηση, η τεκμηρίωση, η έρευνα, η ξεναγήσεις και οι διοικητικές εργασίες (Goodland & McIvor, 2005). Στα Πανεπιστημιακά Μουσεία έναν μεγάλο εθελοντών αποτελούν οι φοιτητές, οι οποίοι με την προσφορά τους αποκτούν επαγγελματική εμπειρία κατά την διάρκεια των σπουδών τους (Smith, 2011). Επομένως το ηλικιακό γκρουπ 18-25 (φοιτητές προπτυχιακού, μεταπτυχιακού και διδακτορικού) βοηθά στην ανάπτυξη του μουσείου και παρουσιάζει νέους τύπους δραστηριοτήτων καθώς η ομάδα αυτή είναι περισσότερο εξοικειωμένη με τις σύγχρονες τάσεις και πρακτικές. Μέσα από αυτή την συνεργασία υπάρχουν οφέλη τόσο για τους φοιτητές-εθελοντές όσο και για τα Πανεπιστημιακά Μουσεία. Από τη μία οι φοιτητές όπως αναφέρθηκε παραπάνω έχουν περισσότερες προοπτικές εργασίας, ανταγωνιστικότερο βιογραφικό και εμπειρία. Από την άλλη το Πανεπιστημιακό Μουσείο αποκτά ευκαιρία για αλληλεπίδραση με το κοινό μέσω νέων γνώσεων και δημιουργεί έναν οργανισμό υψηλών προτύπων μέσα από την ένταξη ερευνητικών και εκπαιδευτικών διαδικασιών, που οδηγούν σε ένα πολιτιστικό και κοινωνικό βιώσιμο μέλλον (“Museums Volunteer Policy”, 2019).

2.2 Η σημασία των εκπαιδευτικών προγραμμάτων

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα είναι οργανωμένες δράσεις με παιδαγωγικό χαρακτήρα και παρέχουν άμεση επικοινωνία και αλληλεπίδραση ανάμεσα στο κοινό και τα μουσειακά αντικείμενα. Υπάρχει σε όλα τα προγράμματα ένας εκπαιδευτικός σχεδιασμός, ο οποίος υλοποιείται από εξειδικευμένο προσωπικό. Αυτά βασίζονται στις «παιδαγωγικές αρχές και στην ολιστική αντίληψη της γνώσης» (Νικονάνου 2015, Γκότσης 2002).

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα ανάλογα με το κοινό στο οποίο απευθύνονται χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες: α) τις σχολικές ομάδες, β) ομάδες ενηλίκων, εφήβων, παιδιών και μεμονωμένων επισκεπτών και γ) στις δράσεις που πραγματοποιούνται σε χώρους εκτός μουσείου (π.χ. χώροι πολιτισμικής κληρονομιάς).

Το 1960 με 1970 έγινε η πρώτη επαφή σχολείου-μουσείου στην οποία έλαβαν χώρα μουσειοπαιδαγωγικές δράσεις μέσα από την αρωγή μουσειολόγων και πανεπιστημιακών δασκάλων. Το 1983 ιδρύθηκε το ελληνικό τμήμα του ICOM (Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων), ενώ το 1987 τέθηκε ως στόχος η ανάδειξη του εκπαιδευτικού χαρακτήρα των μουσείων μέσω των εκπαιδευτικών προγραμμάτων (Τζιαφέρη, 2005). Αξίζει να σημειωθεί η χρονολογία 1978, όπου το Μουσείο Μπενάκη έκανε το πρώτο βήμα υλοποίησης εκπαιδευτικού προγράμματος. Πιο συγκεκριμένα, με αφορμή το παγκόσμιο έτος παιδιού, η Αιμιλία Γερουλάνου παρουσίασε στα παιδιά την λαογραφική συλλογή του Μουσείου Μπενάκη και παρατήρησε τις αντιδράσεις των παιδιών κατά την εκτέλεση του προγράμματος. Αντιλήφθηκε όμως ότι τα παιδιά κατά την διάρκεια της ξενάγησης δεν έδειχναν ενδιαφέρον για τα μουσειακά αντικείμενα και παρέμεναν αδιάφορα. Το γεγονός αυτό προβλημάτισε τους ειδικούς και έτσι τους οδήγησε στην δημιουργία στοχευμένου εκπαιδευτικού προγράμματος, με εργαλεία και μεθόδους που θα κέντριζαν την προσοχή των συμμετεχόντων. Έτσι λοιπόν, ξεκίνησε η μουσειοπαιδαγωγική δραστηριότητα με αποτέλεσμα την εξάπλωση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων στην Ελλάδα (Κουβέλη, 2000).

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα συνοδεύεται από συγκεκριμένους στόχους και σκοπούς όπως «την ενεργητική στάση κατά την διάρκεια του προγράμματος, την κοινωνική αλληλεπίδραση, την προώθηση πρωτοβουλιών, την ανάπτυξη κριτικής σκέψης, ικανοτήτων, δεξιοτήτων, την απόκτηση γνώσεων, την διευκόλυνση δόμησης ατομικών νοημάτων, την συμμετοχή των αισθήσεων, την ψυχαγωγία και την προσωπική δημιουργική έκφραση». Η όλη διαδικασία βασίζεται στην εκπαιδευτική προσέγγιση των μουσειακών αντικειμένων αλλά και του χώρου, καθώς και στην ενεργητική συμμετοχή του κοινού. Ένας από τους σημαντικότερους σκοπούς των εκπαιδευτικών προγραμμάτων είναι η δημιουργία ενός ψυχαγωγικού και ταυτόχρονα εκπαιδευτικού κλίματος, το οποίο γίνεται βίωμα και εμπειρία για τους επισκέπτες (Νικονάνου, 2015).

Σύμφωνα με την Μουσούρη «η διαδικασία δόμησης νοήματος (meaning making) συνδυάζει άμεσα γεγονότα και προηγούμενες εμπειρίες, οπότε αυτό που συμβαίνει κατά την διάρκεια της επίσκεψης στο μουσείο γίνεται κατανοητό βάσει των προηγούμενων, γνώσεων και εμπειριών» (αξιοποίηση προϋπάρχουσας γνώσης) (2002).

Η υλοποίηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων πραγματοποιείται σε περιπτώσεις περιοδικών εκθέσεων, επετειακών εορτασμών αλλά και σε μόνιμες μουσειακές συλλογές. Τα προγράμματα αυτά έχουν διαθεματικό χαρακτήρα και αφορούν τον πολιτισμό και την τέχνη (Νικονάνου 2015, Τζιαφέρη 2005). Ανεξάρτητα από τα χαρακτηριστικά των επισκεπτών, την θεματολογία και μορφολογία των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι όλα διέπονται από μια κοινή φιλοσοφία που στοχεύει:

- Στο σεβασμό απέναντι στο μουσειακό χώρο και τα μνημεία (πολιτιστικού, κοινωνικού και φυσικού περιβάλλοντος).
- Στην διαμόρφωση αξιών και ενεργής κοινωνικοπολιτικής συνείδησης.
- Στην ενίσχυση της διαπολιτισμικότητας και αποδοχής του διαφορετικού
- Στην Αύξηση και επανάληψη της επισκεψιμότητας
- Στην ψυχαγωγία (βιωματική εμπειρία και μάθηση)
- Στην ενεργή συμμετοχή του κοινού (αποφυγή παθητικών στάσεων)

- Στην αλληλεπίδραση και στην κοινωνικοποίηση του κοινού.

Για να σχεδιαστεί ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα ακολουθούνται συγκεκριμένα στάδια ώστε να υπάρξει επικοινωνία και εκπαιδευτική προσέγγιση. Τα στάδια αυτά είναι τα εξής:

Α) Εισαγωγή: Αρχικός ο μουσειοπαιδαγωγός-εμπνευστής καλωσορίζει το κοινό και επιδιώκει μια πρώτη γνωριμία. Στην συνέχεια τους προτρέπει να συμμετέχουν ενεργά στο πρόγραμμα, να εξοικειωθούν με τον μουσειακό χώρο και τα αντικείμενα που το περιβάλλουν. Οι μέθοδοι που συνήθως χρησιμοποιούνται σε αυτό το στάδιο είναι αφήγηση και η μαιευτική.

Β) Κυρίως μέρος: Σε αυτό το στάδιο ο μουσειοπαιδαγωγός-εμπνευστής επιλέγει ο ίδιος τον τρόπο προσέγγισης των εκθεμάτων, ανάλογα την μεθοδολογία που έχει αποφασιστεί για την υλοποίηση του προγράμματος. Υπάρχει δυνατότητα χρήσης φύλλων εργασίας και άλλων υλικών, τα οποία σχετίζονται με την θεματολογία της δράσης.

Γ) Κλείσιμο: Βιωματικές δραστηριότητες κυριαρχούν στο στάδιο αυτό και αφορούν θεματικές που το κοινό γνώρισε (θεατρικές, μουσικές κ.α.).

Δ) Αποχαιρετισμός: Ο μουσειοπαιδαγωγός-εμπνευστής αποχαιρετά το κοινό και το πρόγραμμα ολοκληρώνεται.

Συστήνεται όταν υπάρχει μια προγραμματισμένη επίσκεψη στο μουσείο, ο μουσειοπαιδαγωγός-εμπνευστής να έχει έτοιμο το υλικό που θα ενημερώνει τους επισκέπτες σχετικά με την θεματολογία του προγράμματος (Γεωργίου, 2020).

Ο εμπλεκόμενος στον σχεδιασμό εκπαιδευτικού προγράμματος είναι να σημαντικό να ακολουθήσει κάποια σημαντικά βήματα για την δημιουργία του. Αναλυτικότερα αυτά είναι:

- Συγκέντρωση πληροφοριών για το Μουσείο
- Κίνητρα

- Στόχοι για το κοινό
- Συνάφεια και λογική
- Συνεργασίες
- Πόροι
- Στόχοι προγράμματος
- Περιεχόμενο
- Μέσα μετάδοσης πληροφοριών
- Συμμετοχή κοινού
- Συντονισμός διαφορετικών στοιχείων του προγράμματος
- Έρευνα και αξιολόγηση
- Προβλέψεις
- Μάρκετινγκ

Τέλος όταν ολοκληρωθεί ο σχεδιασμός του εκπαιδευτικού προγράμματος και είναι έτοιμο να γίνει πράξη, τα τελευταία στάδια που θα πρέπει να προσέξει ο υπεύθυνος είναι:

- Η δημιουργία χρονοδιαγράμματος
- Η απόκτηση εξοπλισμού
- Η κατάρτιση προσωπικού
- Η σύναψη εταιρικών συμφωνιών
- Η ολοκλήρωση των νομικών και διοικητικών διαδικασιών
- Η ασφάλεια και η υγιεινή των εργαζομένων και του κοινού

- Η επεξεργασία δεδομένων (συλλογή, περιγραφή, ερμηνεία, αξιοπιστία, συμπεράσματα και συνέπεια της έρευνας) (Μαγκανά, 2020).

2.3 Μουσειοπαιδαγωγικές Μέθοδοι

Η Μουσειοπαιδαγωγική επιστήμη χρησιμοποιεί μεθόδους, με τις οποίες επιτελεί το έργο για το οποίο είναι προορισμένη. Ως μουσειοπαιδαγωγικές μέθοδοι ορίζονται οι δραστηριότητες άμεσης επικοινωνίας με παιδαγωγικό σκοπό. Πραγματοποιούνται από εξειδικευμένο προσωπικό ακολουθώντας τον εκπαιδευτικό σχεδιασμό που υπάρχει (Νικονάνου, 2010).

Οι μέθοδοι αυτές έχουν ως βασικό σκοπό «τη μάθηση, την ψυχαγωγία, την συμμετοχή, την εμπειρία, την προσωπική έκφραση και δημιουργία». Ωστόσο, σήμερα υποστηρίζεται ότι οι δράσεις αυτές οφείλουν να είναι εξατομικευμένες (ως επί το πλείστον) δίνοντας βαρύτητα στις ιδιαιτερότητες του κάθε επισκέπτη. Σύμφωνα με τους Hooper & Greenhill «η διευρυμένη διάσταση της μουσειακής μάθησης δεν περιορίζεται στην απόκτηση γνώσης και κατανόησης, αλλά επεκτείνεται σε θέματα ψυχαγωγίας, έμπνευσης, δημιουργικότητας, ανάπτυξης δεξιοτήτων, απόψεων και αξιών, με στόχο την ατομική και κοινωνική δραστηριοποίηση και εξέλιξη»

Σκοπός των μουσειοπαιδαγωγικών μεθόδων, που εφαρμόζονται σε εκπαιδευτικές διαδικασίες γνωστές ως εκπαιδευτικά προγράμματα, είναι να φέρουν σε επαφή τον άνθρωπο με τον μουσειακό χώρο και τα εκθέματα, μέσα από δραστηριότητες που αναδεικνύουν τα προσωπικά τους βιώματα και τις εμπειρίες. Αυτές οι μέθοδοι θεωρούνται επιτυχημένες όταν κεντρίζουν το ενδιαφέρον του επισκέπτη και προκαλούν την επιθυμία για περεταίρω γνώση. Βέβαια υπάρχουν κάποιες προϋποθέσεις οι οποίες πρέπει να λαμβάνονται υπόψιν πριν την εφαρμογή των μουσειοπαιδαγωγικών μεθόδων.

Αυτές είναι:

- Η ομάδα στόχου
- Ο χώρος υλοποίησης
- Ο εκπαιδευτικός στόχος
- Η επικοινωνιακή διάσταση

(Νικονάνου, 2015).

Η μέθοδος της αφήγησης

Μία επικοινωνιακή μέθοδος που χρησιμοποιείται στην υλοποίηση μουσειοπαιδαγωγικών προγραμμάτων και ακολουθεί την μέθοδο της αφήγησης είναι η ξενάγηση. Η ξενάγηση πραγματοποιείται σε εσωτερικούς και εξωτερικούς μουσειακούς χώρους. Αποτελείται από μια κλειστή ομάδα επισκεπτών και έναν υπεύθυνο διεξαγωγής της (εμπυχωτή, μουσειοπαιδαγωγό). Υπάρχουν προκαθορισμένες στάσεις και διαδρομές τις οποίες ακολουθεί ο εμπυχωτής και οι επισκέπτες ενημερώνονται για τα εκθέματα παθητικά, έχοντας «μια εμπειρία ακοής, θέασης και κίνησης». Η σύνδεση του επισκέπτη με το μουσειακό αντικείμενο βασίζεται κυρίως στον τρόπο διεξαγωγής της ξενάγησης και είναι άμεσα εξαρτώμενη από τα ενδιαφέροντα των επισκεπτών, τον χαρακτήρα του υπεύθυνου αλλά και από τις επικοινωνιακές του δεξιότητες. Τέλος η ξενάγηση είναι μια «πληροφοριακή διαδικασία» στην οποία υπάρχει άμεση επαφή του επισκέπτη με το έκθεμα, παρόλα αυτά όμως δεν υπάρχει μεγάλη δυνατότητα αλληλεπίδρασης και αυτενέργειας των συμμετεχόντων (Νικονάνου, 2015).

Άλλη μια επικοινωνιακή δραστηριότητα που χρησιμοποιεί την μέθοδο της αφήγησης είναι η διήγηση ιστοριών ή παραμυθιών. Κυρίως στην διήγηση επιλέγονται ιστορίες και παραμύθια τα οποία είναι συνήθως συνυφασμένα με ένα μουσειακό αντικείμενο ή το μουσείο, χωρίς αυτό να σημαίνει πως είναι απαγορευτικό να αξιοποιηθούν σε περιπτώσεις επετείων ή επίκαιρων θεμάτων για την επίτευξη του κοινωνικού ρόλου του μουσείου. Η διήγηση ιστοριών ή παραμυθιών μπορεί να λάβει χώρα σε οποιοδήποτε μέρος στο μουσείο (Νικονάνου, 2010). Σύμφωνα με την Νικονάνου «πραγματοποιούνται με άλλα λόγια, είτε μέσα στους εκθεσιακούς χώρους είτε σε άλλους βοηθητικούς χώρους του μουσείου, όπως οι αίθουσες εκπαιδευτικών προγραμμάτων, πολλαπλών χρήσεων

κλπ.» (2015). Σε αυτή τη διαδικασία η αλληλεπίδραση μεταξύ των συμμετεχόντων είναι περιορισμένη, όμως δίνεται μεγάλη βαρύτητα στον συναισθηματικό κόσμο τους, αφού η μέθοδος της αφήγησης μπορεί να δημιουργήσει κίνητρα και εντυπώσεις στους ακροατές της.

Η διήγηση ιστοριών ή παραμυθιών χωρίζεται σε τρεις κατηγορίες δράσεων. Στην διήγηση ιστοριών ως «γεγονός», «σε εκπαιδευτικό πρόγραμμα» και «ως εκπαιδευτικό πρόγραμμα». Αναλυτικότερα η διήγηση ιστοριών «ως γεγονός» αφορά δράσεις που έχουν στόχο την επαφή του κοινού με τον μουσειακό χώρο με ψυχαγωγικό τρόπο και όχι τόσο την εξοικείωση τους με τα εκθέματα και συγκεκριμένες εκθέσεις (προορίζεται κυρίως για οικογένειες). Αντίθετα η κατηγορία «σε εκπαιδευτικό πρόγραμμα» αποτελείται από ιστορίες ή παραμύθια που έχουν άμεση σχέση με τα μουσειακά αντικείμενα και αποτελεί μέρος ενός εκπαιδευτικού προγραμματισμού (απευθύνεται κυρίως σε παιδιά προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας). Τέλος η διήγηση ιστοριών «ως εκπαιδευτικό πρόγραμμα» αφορά ιστορίες ή παραμύθια που δημιουργούνται για την εφαρμογή συγκεκριμένων εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων. Μέσα σε αυτές περιλαμβάνονται τα μουσειακά αντικείμενα και ο χώρος δράσης τους δεν μπορεί να είναι άλλος, από αυτόν του εκθεσιακού χώρου. (Νικονάνου, 2015).

Η μέθοδος της κατευθυνόμενης συζήτησης, η μαιευτική

Η μέθοδος της κατευθυνόμενης συζήτησης, η μαιευτική μέθοδος, έγκειται στην αλληλεπίδραση του κοινού με τους υπεύθυνους διεξαγωγής. «Με τη μέθοδο αυτή οι εμπυχωτές αξιοποιούν τα αντικείμενα με στόχο να διευκολύνουν τους επισκέπτες να βρουν διόδους διανοητικής και συναισθηματικής πρόσβασης, παρακινώντας τους για παρατήρηση, στοχασμό, διατύπωση προσωπικών απόψεων, κρίσεων και ερμηνειών» (Νικονάνου, 2015). Σημαντικό παράγοντα στην μαιευτική μέθοδο αποτελεί ο τρόπος που θέτουμε ερωτήσεις στους επισκέπτες για ένα αντικείμενο, με στόχο την προσέγγιση του (Μπούνια και Νικονάνου, 2008).

Η μαιευτική μέθοδος αποτελείται από συγκεκριμένες δραστηριότητες που την εφαρμόζουν. Αυτές είναι οι εκπαιδευτικές ξεναγήσεις και οι συζητήσεις, οι οποίες είναι πάντα μέρος ενός εκπαιδευτικού προγράμματος (Νικονάνου, 2010). Στις εκπαιδευτικές

ξεναγήσεις υπάρχει μια διαφοροποίηση σε σχέση με την παραδοσιακή ξενάγηση, η οποία αφορά στο πλήθος των εκθεμάτων, το περιεχόμενο, τους επισκέπτες και τον εμπυχωτή. Αναλυτικότερα οι εκπαιδευτικές ξεναγήσεις βασίζονται κυρίως στο περιεχόμενο το οποίο πρόκειται να μεταδώσουν αλλά και στην ομάδα που απευθύνονται, επικεντρώνοντας το ενδιαφέρον τους στην ενεργή συμμετοχή του κοινού και την αλληλεπίδραση με τον εμπυχωτή. Επιπλέον, οι εκπαιδευτικές ξεναγήσεις έχουν και αυτές κλειστό χαρακτήρα όπως και η παραδοσιακή ξενάγηση. Ωστόσο ο στόχος δεν είναι μόνο η μεταφορά πληροφοριών αλλά η συμμετοχική διάθεση και η συναισθηματική αλληλεπίδραση του επισκέπτη (διαλογικό στοιχείο) (Νικονάνου, 2015).

Από την άλλη μεριά η δραστηριότητα της συζήτησης, απευθύνεται σε μικρές ομάδες ατόμων με στόχο τα ενδιαφέροντα και τις ιδιαιτερότητες τους και όχι μόνο στην μετάδοση πληροφοριών. Η όλη διαδικασία έχει ψυχαγωγικό χαρακτήρα καθώς οι συμμετέχοντες μπορούν να καθορίσουν την εξέλιξη ενός προγράμματος ανάλογα με τις ερωτήσεις, την στάση και τις αξίες τους. Επομένως, οι στάσεις ενός εκπαιδευτικού σχεδιασμού δεν είναι απαραίτητο να είναι προκαθορισμένες καθώς αυτές μπορούν να αλλάξουν ανά πάσα στιγμή ανάλογα το ενδιαφέρον της ομάδας. Άρα ο εμπυχωτής οφείλει να υπολογίζει τα χαρακτηριστικά της ομάδας και με γνώμονα τα παραπάνω να συντονίζει και να κατευθύνει την συζήτηση, επιδιώκοντας την επικοινωνία και την ανταλλαγή απόψεων μεταξύ του ίδιου και των συμμετεχόντων. Όλα αυτά οδηγούν στην επιτυχία της δραστηριότητας της συζήτησης και κατ' επέκταση του εκπαιδευτικού σχεδιασμού (Νικονάνου, 2015).

Επιδείξεις ειδικών

Οι επιδείξεις ειδικών πραγματοποιούνται στην μέθοδο της αφήγησης και στην μαιευτική μέθοδο. Πρόκειται για δραστηριότητες οι οποίες εκτελούνται από εξειδικευμένο προσωπικό το οποίο παρουσιάζει στους επισκέπτες ειδικές τεχνικές όπως, πηλοπλαστική, πειράματα κ.α. Στόχος είναι η αναβίωση του παρελθόντος και η κατανόηση της δημιουργίας συγκεκριμένων μουσειακών εκθεμάτων. Η επίδειξη ειδικών αποτελείται από δύο μορφές, την επίδειξη ειδικών από τους ειδικούς και την ταυτόχρονη

εξήγηση και την επίδειξη, με την προσωπική εμπλοκή των επισκεπτών (Νικονάνου, 2015).

Η ανακαλυπτική μέθοδος-εξερεύνηση

Η μέθοδος αυτή έχει ως στόχο την προσέγγιση των μουσειακών αντικειμένων και την σύνδεση με το μουσειακό περιβάλλον, μέσω την διαδικασία της εξερεύνησης (παιχνίδια εξερεύνησης). Η μάθηση μέσα από την ανακάλυψη βασίζεται στην ενεργή συμμετοχή του επισκέπτη κατά την διάρκεια περιήγησης του στον χώρο του μουσείου. Μέσα από αυτήν την διαδικασία οι επισκέπτες (μόνοι ή σε ομάδες) προσεγγίζουν τα εκθέματα ελεύθερα και οδηγούνται μόνοι τους στην ανακάλυψη της γνώσης. Στη μέθοδο αυτή με την δημιουργία και χρήση κατάλληλου υλικού αλλά και με την έμμεση επικοινωνία που υπάρχει (μη ενεργή εμπλοκή των εμπυχωτών), οι επισκέπτες εξερευνούν, ανακαλύπτουν και μαθαίνουν. Το είδος και ο σκοπός αυτής της μεθόδου αλλάζει ανάλογα με την ομάδα στόχου στην οποία απευθύνεται (παιδιά προσχολικής ηλικίας, έφηβοι, οικογένεια) (Νικονάνου, 2015). Κατά το στάδιο της εξερεύνησης ο επισκέπτης «αφήνεται μόνος του να προσεγγίσει το μουσειακό χώρο χρησιμοποιώντας ειδικά σχεδιασμένο υλικό, τα φύλλα εργασίας, αλληλεπιδρά ενδεχομένως με άλλους επισκέπτες και σε ορισμένες περιπτώσεις υποστηρίζεται από τον υπεύθυνο διεξαγωγής, επομένως δημιουργείται και μια σχέση άμεσης επικοινωνίας (Νικονάνου, 2010).

Η εξερεύνηση λοιπόν, μπορεί να αποτελέσει στάδιο ενός εκπαιδευτικού προγράμματος αλλά και μία αυτόνομη εκπαιδευτική διαδικασία. Στην πρώτη περίπτωση η εξερεύνηση πραγματοποιείται παιγνιωδώς με φύλλα εργασίας. Εδώ υπάρχει η συμβολή του εμπυχωτή χωρίς όμως αυτή να δίνει κατευθυντήρια γραμμή. Οι επισκέπτες χωρίζονται σε ομάδες και μέσα από τη μη καθοδηγημένη περιήγηση τους, έρχονται σε επαφή με τον εκθεσιακό χώρο, δίνουν απαντήσεις στα φύλλα εργασίας και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους. Το σημαντικό κομμάτι αυτής της διαδικασίας είναι το γεγονός ότι οι ομάδες παρουσιάζουν τα αποτελέσματα της έρευνας τους και συζητώντας μεταξύ τους φθάνουν σε συμπεράσματα. Έτσι αναδεικνύουν «την εκπαιδευτική αποτελεσματικότητα της εξερεύνησης» (Νικονάνου, 2015). Στην δεύτερη περίπτωση αποτελεί μια αυτόνομη εκπαιδευτική διαδικασία κατά την οποία ο σχεδιασμός των παιχνιδιών απευθύνεται

κυρίως σε οικογένειες και παιδιά. Εδώ η διαδικασία πραγματοποιείται από συγκεκριμένο εκπαιδευτικό υλικό, έντυπο ή ακόμη πιο σύνθετο (φωτογραφικό υλικό, φακός κ.α.) και από ειδικά διαμορφωμένους χώρους ή αλλιώς «δωμάτια ανακάλυψης». Χωρίς την συμβολή του εμπυχωτή (Νικονάνου, 2010).

Τέλος σύμφωνα με την Νικονάνου « η επικοινωνιακή διάσταση του χώρου, οι δυνατότητες διανοητικού και φυσικού προσανατολισμού των επισκεπτών και η συνολική εκθεσιακή ατμόσφαιρα είναι βασικές παράμετροι για την επιτυχία της εξερεύνησης αλλά και για την επιλογή των τρόπων προσέγγισης του υλικού» (2010).

Βιωματικές-δημιουργικές μέθοδοι

Οι βιωματικές-δημιουργικές μέθοδοι, είναι άμεσα συνδεδεμένες με την μουσειοπαιδαγωγική, αφού οι μουσειακοί χώροι αποτελούν ένα από τα καταλληλότερα μέρη για να εφαρμοστεί η βιωματική μάθηση. Οι μέθοδοι αυτές βασίζονται σε δύο σημαντικές λειτουργίες, την εμπειρία και την δημιουργική έκφραση. Αρχικά η εμπειρία είναι αναπόσπαστο κομμάτι του ρόλου των μουσείων, αφού η μάθηση και η ψυχαγωγία οδηγούν σε μια ολοκληρωμένη εμπειρία. Η δημιουργική έκφραση από την άλλη, είναι βασικός στόχος της βιωματικής μάθησης. Μέσα από την δημιουργικότητα επιτυγχάνεται η ενεργή συμμετοχή των επισκεπτών στην απόκτηση νοημάτων και στην προαγωγή της έννοιας του συμμετοχικού μουσείου. «Οι δραστηριότητες αυτές συνδέουν την μουσειοπαιδαγωγική με την αισθητική αγωγή, την θεατροπαιδαγωγική και την μουσικοπαιδαγωγική, εντάσσοντας δημιουργικά τις τέχνες στην προσέγγιση και βίωση της μουσειακής πραγματικότητας» (Νικονάνου, 2015). Ο Hein υποστηρίζει ότι οι πρακτικές-χειρωνακτικές δραστηριότητες οφείλουν να συνδυάζονται και με διανοητικές λειτουργίες, καθώς με αυτόν τον τρόπο ζωντανεύει η μάθηση μέσα από την βίωση (hands on-minds on).

Για να εφαρμοστούν οι δημιουργικές-βιωματικές μέθοδοι πρέπει να υπάρχουν και τα κατάλληλα περιβάλλοντα. Τέτοιες πρακτικές δεν είναι δυνατόν να πραγματοποιηθούν μέσα σε εκθεσιακούς χώρους γι' αυτό και προτείνεται η δημιουργία ειδικών εργαστηρίων, στα οποία τα εκθέματα θα είναι πιστά αντίγραφα των αυθεντικών. Έτσι ο επισκέπτης θα

δεχθεί μια επίσκεψη γεμάτη εμπειρία και δημιουργικότητα χωρίς περιορισμούς (Νικονάνου, 2010).

A) Υλικές-αισθητικές δραστηριότητες

Οι δραστηριότητες αυτές προωθούν την δημιουργία και έκφραση των επισκεπτών που παίρνουν μέρος σε μια δράση ή σε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα, μέσω εικαστικών και πλαστικών τεχνών. Πιο συγκεκριμένα οι αισθητηριακές δραστηριότητες αυτές είναι η πηλοπλαστική, η ζωγραφική, οι χειροτεχνίες, η μαγειρική, το ράψιμο κ.α. Τα εκθέματα δίνουν την δυνατότητα στον επισκέπτη να αναπτύξει την δημιουργικότητα και τη φαντασία του και να τα αποτυπώσει στις χειρονακτικές εργασίες του. Με αυτόν τον τρόπο οι επισκέπτες κατανοούν αισθητηριακά τα μουσειακά αντικείμενα και τους χώρους.

Οι χώροι που ως συνήθως πραγματοποιούνται οι δραστηριότητες αυτές είναι ειδικά διαμορφωμένοι, με στοιχεία εργαστηρίου, όπου χρησιμοποιούνται συγκεκριμένα υλικά και τεχνικές. Οι εμπνευστές οφείλουν να είναι μη κατευθυντικοί προσφέροντας μόνο τη θέαση και την εμπειρία. Οι δραστηριότητες αυτές σήμερα υλοποιούνται σε όλα τα είδη μουσείων, αφήνουν τον επισκέπτη ελεύθερο να δημιουργήσει και δεν απαιτούν ειδικές γνώσεις της εκάστοτε τεχνικής που χρησιμοποιείται. «Αυτό που δεν πρέπει να παραμελείται είναι η διπλή διδακτική διάσταση αυτών των δραστηριοτήτων: προσφέρουν ευκαιρίες, αφορμές και ερεθίσματα για την προσωπική δημιουργική έκφραση και ταυτόχρονα συμβάλλουν στην κατανόηση των εκθεμάτων, διαφορετικών πραγματικοτήτων μέσα από άλλες διόδους» (Νικονάνου, 2015).

B) Δραστηριότητες παραστατικών τεχνών: μουσειακό θέατρο, χορός, μουσική

Το μουσειακό θέατρο, ο χορός και η μουσική είναι μορφές τέχνης που χρησιμοποιούν δραστηριότητες στις οποίες επιτυγχάνεται η βιωματική μάθηση. Σε όλες αυτές τις μορφές τέχνης η επιτέλεση συγκεκριμένων λειτουργιών είναι κοινό στοιχείο. Αναλυτικότερα η μορφή μιας επιτέλεσης προέρχεται είτε από επαγγελματίες είτε από τους ίδιους τους επισκέπτες. Στην πρώτη περίπτωση μέσα από τις παραστάσεις κ.α. το εξειδικευμένο προσωπικό παρουσιάζει το μουσειακό περιεχόμενο χωρίς την συμμετοχή

του κοινού. Ενώ στην δεύτερη περίπτωση οι επισκέπτες συμμετέχουν ενεργά στις δραστηριότητες της τέχνης και τους δίνεται η δυνατότητα βιωματικής επαφής με τα μουσειακά περιεχόμενα (Νικονάνου, 2015).

Μουσειακό θέατρο

Εξαιτίας της μεγάλης απήχησης των θεατρικών δραστηριοτήτων στο μουσειακό χώρο, δόθηκε ο όρος «μουσειακό θέατρο», ο οποίος περιλαμβάνει όλες τις θεατρικές τεχνικές που εφαρμόζονται σε αυτόν. Απαραίτητη προϋπόθεση για την δραστηριότητα αυτή είναι η επιστημονική τεκμηρίωση των θεματικών των θεατρικών δράσεων. Το μουσειακό θέατρο «ζωντανεύει» τα αντικείμενα και την έκθεση και θέτει απορίες και ερωτήσεις στο κοινό του σχετικά με το περιεχόμενο. Επιπλέον το μουσειακό θέατρο μπορεί να οδηγήσει το κοινό σε συζήτηση κοινωνικών ζητημάτων μέσα από την επαφή του με την πολιτιστική και πολιτισμική κληρονομιά. Ακόμη το θέατρο μπορεί να συμβάλλει στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης των συμμετεχόντων, σε απόψεις που διίστανται (Νικονάνου, 2015).

«Οι εφαρμογές κινούνται ανάμεσα στο εκπαιδευτικό δράμα/θέατρο, το κουκλοθέατρο, την αφήγηση, τα ζωντανά παιχνίδια ρόλων, την ερμηνεία σε δεύτερο πρόσωπο, πρώτο πρόσωπο, τον αυτοσχεδιασμό, την παντομίμα κ.ά.» (Venieri & Nikonanou, 2015).

Εμψυχωτής - «πρωταγωνιστής»

Ο εμψυχωτής μπορεί να αναλάβει ρόλους πρωταγωνιστή. Στην διαδικασία αυτή ο εμψυχωτής έχει έναν συγκεκριμένο ρόλο και χρησιμοποιεί όλες τις θεατρικές τεχνικές μέσα στον εκπαιδευτικό σχεδιασμό. Ο μουσειακός χώρος μετατρέπεται σε «σκηνικό» και εκεί εξελίσσεται η δράση.

Το κοινό - «πρωταγωνιστής»

Οι επισκέπτες μπορεί να αναλάβουν ρόλους πρωταγωνιστή. Αναλυτικότερα «παίζουν» ένα ρόλο που τους έχει δοθεί μέσα από διαφορετικές θεατρικές δραστηριότητες, ο οποίος βασίζεται στην εκπαιδευτική στοχοθεσία. Με την χρήση διάφορων υλικών (props) οι συμμετέχοντες λαμβάνουν μέρος με μεγαλύτερη ευκολία στις δράσεις και ταυτόχρονα

επιτυγχάνεται η εμπύχωση τους. Οι δραστηριότητες που χρησιμοποιούνται στην περίπτωση αυτή είναι:

α) στιγμές δραματοποίησης μέσα σε άλλες μεθόδους (μουσικοκινητική κ.α.)

β) παράσταση

γ) θεατρικό εργαστήριο

Χορός

Ο χορός αποτελεί επίσης επιτελεστική μορφή τέχνης. Έχει μικρότερη επιρροή μέσα στις μουσειοπαιδαγωγικές δραστηριότητες, αλλά συναντάται έντονα συνήθως σε μουσεία τέχνης, όπου κατέχει σημαντικό ρόλο μέσα στις παραστάσεις. Η μορφή τέχνης αυτή, αναγνωρίστηκε τα τελευταία χρόνια και αποτελεί δίοδο επικοινωνίας ανάμεσα στον επισκέπτη και το μουσειακό αντικείμενο (π.χ. έργο τέχνης). Ο χορός προάγει την δημιουργική έκφραση και τον αυτοσχεδιασμό και συνδέει το παιχνίδι και τον πειραματισμό με τον βιωματικό τρόπο μάθησης. «Για την αναζήτηση της προσωπικής έκφρασης και του αυθορμητισμού θετικό είναι να ενσωματώνονται στοιχεία απρόβλεπτα» (Νικονάνου, 2015).

Μουσική

Η μουσική είναι ένα ακόμη είδος τέχνης που μπορεί να λάβει χώρα στον μουσειακό χώρο είτε για την προσέγγιση επισκεπτών (επικοινωνιακή πολιτική) είτε γιατί αποτελεί μέρος του εκπαιδευτικού σχεδιασμού. Η εφαρμογή δραστηριότητας συνοδευόμενη από μουσική καθιστά την συμμετοχή του κοινού πιο ενεργή και δίνει ευκαιρίες δημιουργικής έκφρασης, ενισχύοντας την εμπειρία των επισκεπτών και την αλληλεπίδραση τους με τα μουσειακά αντικείμενα. Επιπλέον οι μουσικές δραστηριότητες φέρνουν τον επισκέπτη σε επαφή με μουσικά όργανα αναπτύσσοντας έτσι τον αισθητηριακό του κόσμο (π.χ. παιχνίδια με μουσική, κατασκευή μουσικών οργάνων κ.α.) (Νικονάνου, 2015).

Γ) Μουσειακές λειτουργίες ως εκπαιδευτικές δραστηριότητες

Μουσειακές εργασίες, ορίζονται η συλλογή, η έρευνα, η τεκμηρίωση, η προστασία και η διατήρηση, η οργάνωση του υλικού, η παρουσίαση και η επικοινωνία, οι οποίες εκτελούνται από ειδικούς του μουσείου και δεν είναι πάντοτε ευρέως γνωστές στο κοινό. Επομένως τα μουσεία εντάσσουν στα εκπαιδευτικά τους προγράμματα δραστηριότητες, οι οποίες έχουν σκοπό την εξοικείωση των επισκεπτών όχι μόνο με τα μουσειακά αντικείμενα αλλά και με την λειτουργία του. Η ένταξη των μουσειακών εργασιών όπως αναφέρθηκε στοχεύει από την μια στην κατανόηση της έννοιας του μουσειοποιημένου περιβάλλοντος, από την άλλη όμως προσδίδει και την αίσθηση της οικειότητας στο κοινό, αφού αντιλαμβάνονται ότι οι εργασίες αυτές είναι άμεσα συνδεδεμένες με καθημερινές πρακτικές (Νικονάνου, 2015).

Η επιλογή αυτή των μουσείων να συμπεριλάβουν τις μουσειακές εργασίες στον εκπαιδευτικό τους σχεδιασμό, τα οδηγεί προς τον εκδημοκρατισμό τους, που σημαίνει ότι το κοινό δεν παρουσιάζει μια «παθητική καταναλωτική συμπεριφορά» αλλά θα συμμετέχει ενεργά στην δημιουργία, στην διαμόρφωση της μνήμης και της παράδοσης (Νικονάνου, 2010).

2.4 Μουσειοπαιδαγωγικές-Εκπαιδευτικές δράσεις σε Πανεπιστημιακά Μουσεία

Τα Πανεπιστημιακά Μουσεία λειτουργούν όπως ακριβώς και τα υπόλοιπα Μουσεία, διαφέρουν όμως ως προς τον χώρο και τις λειτουργίες που προσφέρουν. Όπως αναφέρθηκε και σε άλλο κεφάλαιο τα Πανεπιστημιακά Μουσεία ασχολούνται με τη συλλογή, τη συντήρηση, την έρευνα, την έκθεση, την μελέτη και την τεκμηρίωση των εκθέσεων, παράγοντας ταυτόχρονα εκπαιδευτικό έργο. Το έργο αυτό μεταδίδεται προς τους φοιτητές ή προς το ευρύ κοινό μέσα από διάφορες διαδικασίες και πρακτικές. Το Πανεπιστημιακό Μουσείο προσφέρει ψυχαγωγία και ευχαρίστηση στους επισκέπτες, ενεργή συμμετοχή και προωθεί την βιωματική μάθηση. Στον ελλαδικό χώρο τα εκπαιδευτικά προγράμματα έχουν αυξηθεί αρκετά και αποτελούν βασικό στοιχείο του

Πανεπιστημιακού Μουσείου. Σημαντικό έργο εκτελείται από όλα Ελληνικά Πανεπιστημιακά Μουσεία αλλά και από αυτά του εξωτερικού. Κάποια από αυτά είναι το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης, το Μουσείο Τέχνης του Duke University και το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας του Πανεπιστημίου του Harvard. Τα Πανεπιστημιακά Μουσεία προωθούν λοιπόν έναν πρωτότυπο τρόπο μετάδοσης της γνώσης και διαφέρουν από το κλασικό, είδη υπάρχον, εκπαιδευτικό πλαίσιο. Παρακάτω παρουσιάζονται μερικά από τα Πανεπιστημιακά Μουσεία της Ελλάδας, καθώς και κάποιες από τις εκπαιδευτικές-μουσειοπαιδαγωγικές δράσεις τους (Geladaki & Papadimitriou, 2014).

Μουσείο Παιδείας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (ΕΚΠΑ)

Τα Μουσείο Παιδείας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, στοχεύει γενικότερα στην διάσωση της πολιτισμικής κληρονομιάς στον τομέα της παιδείας και της εκπαίδευσης αλλά και στη ευαισθητοποίηση της εκπαιδευτικής κοινότητας. Το Μουσείο Παιδείας διοργανώνει δράσεις για παιδιά ηλικίας 4-15 ετών. Τα προγράμματα για παιδιά νηπιαγωγείου έως και β' δημοτικού είναι «Όταν το κουδούνι χτυπήσει» και «Ο κύριος Ντο και η κυρία Φα παίζουν στο μουσείο». Για μεγαλύτερα παιδιά (8-12 ετών) διοργανώνει τα εκπαιδευτικά προγράμματα «Μια μέρα στο σχολείο εκατό χρόνια πριν» και «Το διάλλειμα αρχίζει». Τα προγράμματα αυτά περιέχουν δραστηριότητες μουσικοκινητικής, θεατρικού παιχνιδιού και διαδραστικά παιχνίδια. Για τα παιδιά του γυμνασίου οργανώνονται δράσεις που περιέχουν ξενάγηση, ομιλία και θεατρικές παραστάσεις. Τα παιδιά μέσα από την μαιευτική και ανακαλυπτική μέθοδο που εφαρμόζεται εξάγουν τα δικά τους συμπεράσματα και αποκτούν γνώσεις μέσα από την προσωπική εξερεύνηση.

Λαογραφικό Μουσείο του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων – Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας.

Το Λαογραφικό Μουσείο του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων σε συνεργασία με τον τμήμα Πλαστικών Τεχνών και Επιστημών της Τέχνης, έχουν δημιουργήσει ένα εκπαιδευτικό

πρόγραμμα για μαθητές πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (β', γ' και δ' τάξης) με τίτλο «Σε ένα μουσείο...μυστικό». Βασικός στόχος του εκπαιδευτικού προγράμματος είναι η κατανόηση της «συλλογής και της δωρεάς» αλλά και το πόσο σημαντικές είναι στην διατήρηση του λαϊκού υλικού πολιτισμού. Επιμέρους σκοποί του προγράμματος είναι να έρθουν τα παιδιά σε επαφή με τον λαϊκό, υλικό πολιτισμό και να διαμορφώσουν μια θετική αντίληψη για την έννοια του Μουσείου. Κάποιες από τις δράσεις που πραγματοποιήθηκαν ήταν η ανάγνωση της ιστορίας των αντικειμένων, η διαδικασία καταγραφής και τεκμηρίωσης μιας μουσειακής συλλογής καθώς και η δημιουργία της δικής τους έκθεσης στο σχολείο.

Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης – Πανεπιστήμιο Κρήτης

Το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας του Πανεπιστημίου Κρήτης οργανώνει εκπαιδευτικά προγράμματα για μαθητές όλων των ηλικιών (μαθητές νηπιαγωγείου-μαθητές λυκείου) και κάποιοι από τους βασικούς στόχους των προγραμμάτων είναι να προσεγγίσουν διαθεματικά την γνώση, να αναπτύξουν την επιστημονική και κριτική σκέψη, να «φτάσουν» στην γνώση μέσα από την έρευνα και την παρατήρηση. Ενδεικτικά κάποια από τα εκπαιδευτικά προγράμματα είναι: «Ο λύκος των παραμυθιών και ο λύκος της φύσης», «Σκάψε, σκάψε τι θα βρεις;», «Ο φυτούλης», «Οι ερευνητές της φύσης», «Όταν ο Εγκέλαδος ξυπνά» και «Τα ζώα στον φακό του στερεοσκοπίου - Εργαστήριο στο Μουσείο».

Μουσείο Επιστημών και Τεχνολογίας – Πανεπιστήμιο Πατρών

Το Μουσείο Επιστημών και Τεχνολογίας πραγματοποιεί εκπαιδευτικές δράσεις για όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης αλλά και για άτομα με αναπηρία. Οι εκπαιδευτικές δράσεις του Μουσείου έχουν στόχο την γνωριμία με την επιστήμη και την τεχνολογία, την διαμόρφωση μια εικόνας στο μυαλό των μαθητών η οποία απεικονίζει το μουσείο ως έναν χώρο ψυχαγωγίας και μάθησης ταυτόχρονα. Κάποιες από τις εκπαιδευτικές δράσεις που σχεδιάστηκαν για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση είναι «Το ταξίδι της φωνής», «Εγώ και οι άλλοι στο διαδίκτυο», «Ούτε θύτης, ούτε θύμα στο διαδίκτυο», «Οι μικροί ντεντέκτιβς και η αναζήτηση των ορυκτών στη ζωή μας». Ορισμένες δράσεις που έχουν εφαρμοστεί στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι οι «Κολλημένος στο διαδίκτυο;

Ποτέ!» και «Ηχος: ένα ταξίδι με τα κύματα». Όλες οι πληροφορίες για το Μουσείο και για τα μουσειοπαιδαγωγικά προγράμματα, βρίσκονται στην ιστοσελίδα του Μουσείου.

Μουσείο Ιστορίας – Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ)

Οι μουσειοπαιδαγωγικές δράσεις του Μουσείου Ιστορίας του Πανεπιστημίου Αθηνών απευθύνονται σε όλους τους μαθητές (νηπιαγωγείο-λύκειο). Συγκεκριμένα για τις τάξεις του γυμνασίου-λυκείου γίνονται ξεναγήσεις, διατίθεται ψηφιακή εφαρμογή για περιήγηση και διοργανώνονται ετήσιοι μαθητικοί διαγωνισμοί. Κάποια εκπαιδευτικά προγράμματα που έχουν δημιουργηθεί είναι: «Πως σα ήλθε κατά νου να σπουδάσετε επιστήμη;», «Τι να σπουδάσω;», «Μια εικόνας χίλιες λέξεις» και «Άψυχα αντικείμενα έχετε λοιπόν ψυχή;». Για την διεξαγωγή των δράσεων του Μουσείου χρησιμοποιούνται χάρτινο θέατρο, αφηγηματική ξενάγηση, επισκέψεις στον εκθεσιακό χώρο του μουσείου κ.α.

Μουσείο Ορυκτολογίας και Πετρολογίας – Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ)

Στο Μουσείο Ορυκτολογίας και Πετρολογίας οργανώνονται εκπαιδευτικό προγράμματα και ξεναγήσεις που απευθύνονται σε μαθητές της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αλλά και στο ευρύ κοινό. Η έκθεση περιλαμβάνει ορυκτά, πετρώματα, μετεωρίτες και συλλογές ορυκτών από όλο τον κόσμο. Η θεματική των εκπαιδευτικών δράσεων διαμορφώνεται σύμφωνα με το περιεχόμενο των εκθέσεων και οι δράσεις υλοποιούνται είτε σε εσωτερικούς είτε σε εξωτερικούς χώρους του Μουσείου. Παρακάτω αναφέρονται κάποια από τα μουσειοπαιδαγωγικά προγράμματα που έλαβαν χώρα στο Μουσείο:

- «Το κυνήγι των κρυστάλλων»
- «Φτιάχνω τη δική μου Γη»
- «Εκρηξη ηφαιστείου»
- «Ποιο ορυκτό είσαι;»

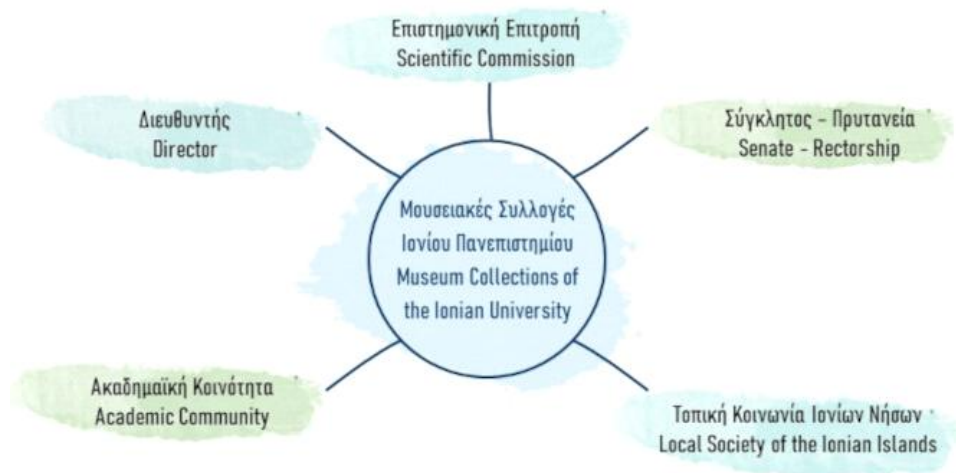
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΙΟΝΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

3.1 Η περίπτωση του Ιονίου Πανεπιστημίου.

Το Πανεπιστημιακό Μουσείο του Ιονίου Πανεπιστημίου ιδρύθηκε στις 29 Ιανουαρίου 2019 με τη δημοσίευση της απόφασης 5175 σχετικά με τον Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ144/29.01.2019/Τ.Β'). Το Μουσείο στεγάζεται στο κτήριο του Τμήματος Αρχαιονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας (TABM) του Ιονίου Πανεπιστημίου στην Κέρκυρα. Στην Ελλάδα η Ιόνιος Ακαδημία λειτουργούσε από το 19^ο αιώνα ως εκπαιδευτικό ίδρυμα και περιελάμβανε τέσσερα μουσεία: αρχαιολογίας και καλλιτεχνίας, φυσικής ιστορίας, ανατομίας, χημείας και φυσικής και βοτανικό κήπο.

Τον Ιανουάριο 2019 ιδρύθηκαν οι Μουσειακές Συλλογές του Ιονίου Πανεπιστημίου, οι οποίες είναι: «Η Συλλογή Τυπογραφίας», «Η Συλλογή Ιστορίας του Σχολείου και της Εκπαίδευσης» και «Η Συλλογή Ψηφιακού Πολιτισμού και Τεχνών». Η ίδρυση αυτή επιτέλεσε σημαντικό παράγοντα στην εκπαιδευτική διαδικασία των σχολών και των τμημάτων, σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο. Έτσι αναδεικνύεται η επιστημονική έρευνα και η μετάδοση της γνώσης στην πανεπιστημιακή κοινότητα αλλά και στο ευρύ κοινό.

Με απόφαση της Συγκλήτου του Ιονίου Πανεπιστημίου από τον Δεκέμβριο του 2021, υπεύθυνος για την εύρυθμη λειτουργία του Μουσείου, είναι ο Διευθυντής του, κ. Σταύρος Βλίζος και η Επιστημονική Επιτροπή (σύμφωνα με την απόφαση της Συγκλήτου από τον Φεβρουάριο του 2022). Το οργανωτικό σχήμα συμπληρώνεται από τη Σύγκλητο και την Πρυτανεία του Ιονίου Πανεπιστημίου.

Στόχοι

Στην μουσειακή πολιτική του Μουσείου σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν οι συμμετοχικές προσεγγίσεις, είναι αυτές που το βοηθούν να αποκτήσει επαφή με το κοινό, να ενισχύσει την πρόσβαση και την συμμετοχή από την κοινότητα και να εμπλακεί ενεργά στη ζωή της. Όλα τα παραπάνω οδηγούν στην εξωστρέφεια και τη συμπερίληψη, τοποθετώντας την τοπική κοινωνία στην διαδικασία της αξιοποίησης του Πανεπιστημιακού Μουσείου. Η ανάδειξη της πολιτισμικής κληρονομιάς επιτυγχάνεται άμεσα με την σύνδεση αυτή, μουσείο-κοινότητας. Σύμφωνα με την επίσημη ιστοσελίδα του Μουσείου του Ιονίου Πανεπιστημίου, οι ακριβής στόχοι είναι:

«Ως πρωταρχικοί στόχοι του Μουσείου ορίζονται τα παρακάτω:

- Η υποστήριξη του εκπαιδευτικού έργου των Σχολών και των Τμημάτων του Ιονίου Πανεπιστημίου σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο.
- Η υποστήριξη της επιστημονικής έρευνας και η μετάδοση της ακαδημαϊκά καλλιεργούμενης γνώσης στην πανεπιστημιακή κοινότητα και την ευρύτερη κοινωνία.
- Η δημιουργία ενός κέντρου διαφύλαξης, έκθεσης και πολλαπλής προβολής της επιστήμης της τυπογραφίας, της ιστορικής εξέλιξης της εκπαίδευσης, καθώς και των τεχνών στην Ελλάδα.

Για την εκπλήρωση των σκοπών του το Μουσείο:

- Δημιουργεί διδακτικές και ερευνητικές συλλογές αντικειμένων και σχετικού εποπτικού και εκπαιδευτικού υλικού, τις οποίες διατηρεί σε εκθεσιακούς χώρους ή ειδικά διαμορφωμένους χώρους φύλαξης.
- Δέχεται με μόνιμο ή πρόσκαιρο δανεισμό αντικείμενα από άλλες συλλογές τα οποία θα εκτίθενται στους χώρους του.
- Συνεργάζεται με συγγενείς οργανισμούς της Ελλάδας και του εξωτερικού.
- Δημιουργεί και αναπτύσσει δραστηριότητες για τη συντήρηση και αξιοποίηση του υλικού του.
- Οργανώνει περιοδικές εκθέσεις με θεματολογία σχετική με την τυπογραφία και τις γραφικές τέχνες, το σχολείο, την εκπαίδευση και την καλλιτεχνική δημιουργία αυτόνομα αλλά και σε συνεργασία με συγγενείς οργανισμούς.
- Οργανώνει επιμορφωτικά προγράμματα που απευθύνονται τόσο στην πανεπιστημιακή κοινότητα όσο και στον γενικό πληθυσμό.
- Διεξάγει επιστημονικές έρευνες, σχετικές με την μουσειολογία, τις γραφικές τέχνες, το σχολείο, την εκπαίδευση και την καλλιτεχνική δημιουργία.
- Διαθέτει τους μόνιμους και περιοδικούς εκθεσιακούς του χώρους για επισκέψεις στα σχολεία και το κοινό.
- Οργανώνει διαλέξεις, προβολές, εκθέσεις, εκπαιδευτικά και ερευνητικά προγράμματα και άλλες εκδηλώσεις που κρίνεται ότι βοηθούν στη διάδοση της γνώσης για τις τέχνες, την ιστορία και τις επιστήμες.»

[\(https://museum.ionio.gr/\)](https://museum.ionio.gr/)

Συνεργασία

Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων κύριο παράγοντα αποτελούν οι συνεργασίες του Μουσείου με Δήμους, διάφορους φορείς, σχολεία, συλλόγους κ.α. Καθοριστικό ρόλο έχει η Ομάδα Μουσειολογίας του Πανεπιστημίου και ο εθελοντισμός. Αναλυτικότερα σύμφωνα με την ιστοσελίδα του Μουσείου οι συνεργασίες που αναπτύχθηκαν είναι οι παρακάτω:

- Δίκτυο Μουσείων Ιονίων Νήσων
- Α/θμια Εκπαίδευση
- ENÖTIS olive groves
- Σύλλογος Albert Cohen Κέρκυρα
- Δήμος Δελφών
- ARDION – Αρχαιολογικός χώρος Δωδώνης

Το Μουσείο του Ιονίου Πανεπιστημίου δίνει μεγάλη βαρύτητα στην έννοια της συμμετοχικότητας, καθώς είναι αναγκαία για την δημιουργία ενός συστήματος με υπομονάδες. Η διάθεση, η επικοινωνία και η συμπερίληψη οδήγησε μέσω ανοιχτής πρόσκλησης στην οργάνωση Ομάδων Εργασίας. Οι ομάδες αυτές αποσκοπούν στη επίτευξη των στόχων του Μουσείου και δεν λειτουργούν ως αυτόνομες. Η θεματολογία τους αφορά:

- «Στην Ιστορία του Σχολείου και της Εκπαίδευσης»
- «Στον «Ψηφιακό» Πολιτισμό/Τέχνες»
- «Στις νέες τάσεις στα μουσεία του 21^{ου} αιώνα»
- «Στην Ομάδα Προφορικής Ιστορίας του Πανεπιστημιακού Μουσείου»
- «Στην Καταγραφή και Προληπτική Συντήρηση Πολιτιστικών Τεκμηρίων»

Ένα άλλο μέρος της μουσειακής πολιτικής του Πανεπιστημιακού Μουσείου αποτελεί η συνεργασία με άλλους τοπικούς μουσειακούς οργανισμούς και επαγγελματίες που προάγουν την διαχείριση πολιτισμικής κληρονομιάς.

Η δικτύωση των μουσειακών οργανισμών της Κέρκυρας αποτέλεσε εγχείρημα της Ομάδας Μουσειολογίας του Ιονίου Πανεπιστημίου. Η Ομάδα Μουσειολογίας συστάθηκε

το 2015 με απόφαση του Αναπληρωτή Καθηγητή του Τμήματος Αρχαιονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας Σταύρου Βλίζου, με την ενεργή συμμετοχή προπτυχιακών φοιτητών. Το έναυσμα για την δημιουργία της ήταν ο Εορτασμός της Διεθνούς Ημέρας Μουσείων την 18 Μαΐου 2015. Για πρώτη φορά στο νησί της Κέρκυρας πραγματοποιήθηκαν συντονισμένα εκδηλώσεις σε όλα τα μουσεία του. Σήμερα, οι προπτυχιακοί και μεταπτυχιακοί φοιτητές του Ιονίου Πανεπιστημίου προσφέρουν στο Μουσείο και η θεωρία της επιστήμης της Μουσειολογίας, εφαρμόζεται στην πράξη.

Εθελοντισμός

Το Μουσείο του Ιονίου Πανεπιστημίου παροτρύνει τους φοιτητές, μέσα από τον εθελοντισμό και την πρακτική άσκηση, να πειραματιστούν και να αποκτήσουν βιωματικές εμπειρίες. Γίνεται εκπαίδευση ώστε οι φοιτητές να λειτουργούν και να συμμετέχουν ως εμψυχωτές σε εκπαιδευτικά προγράμματα, στα οποία επιμελούνται τον σχεδιασμό τους, δημιουργούν δραστηριότητες, οργανώνουν εκθέσεις και σχεδιάζουν βάσεις δεδομένων για την τεκμηρίωση και την διαχείριση των επισκεπτών (Βλίζος, 2022)

«Η έννοια της συμμετοχικότητας και της συμπερίληψης είναι ένας επιπλέον βασικός παράγοντας που ενισχύει τον ρόλο του εθελοντισμού για την εκπλήρωση της αποστολής του μουσείου. Είναι κοινή πεποίθηση ότι, όταν διαμορφώνονται ομάδες ατόμων που έχουν ένα κοινό όραμα και συνεργάζονται αφίλοκερδώς για την επίτευξη ενός κοινού στόχου, προκύπτουν καινοτομίες που αλλάζουν ριζικά την εκάστοτε νοοτροπία και επηρεάζουν θετικά την κοινωνία» (<https://museum.ionio.gr/>)

3.2 Συλλογές του Μουσείου του Ιονίου Πανεπιστημίου

Η «συλλεκτική δραστηριότητα», «η πολιτιστική διπλωματική», «η δημιουργικότητα μεμονωμένων μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας του Πανεπιστημίου» καθώς και «η διάθεση ατόμων και συλλογικοτήτων της τοπικής κοινωνίας» να προσφέρουν ως δωρεά στο Πανεπιστήμιο προσωπικές συλλογές ήταν λόγοι που οδήγησαν στην δημιουργία των συλλογών του Μουσείου του Ιονίου Πανεπιστημίου. Το Μουσείο εμπεριέχει τρείς

συλλογές, αυτές της Τυπογραφίας, της Ιστορίας του Σχολείου και της Εκπαίδευσης και του Ψηφιακού Πολιτισμού (Βλίζος, 2021).

- **Συλλογή Τυπογραφίας**

«Η Συλλογή Τυπογραφίας» περιέχει μηχανές, εργαλεία και αντικείμενα που αφορούν διάφορα στάδια παραγωγής εντύπων στο παρελθόν και το δακτυλογραφημένο αρχειακό υλικό. Η ιδέα για την διαμόρφωση αυτής της συλλογής ανήκει στον κ. Ιωάννη Κόκκωνα, τέως καθηγητή του Τμήματος Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας του Ιονίου Πανεπιστημίου. Η συλλογή και η έκθεση των μουσειακών αντικειμένων στον χώρο του τμήματος Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας (TABM), έχει δύο στόχους. Πρώτον έχει την χρήση του εποπτικού υλικού σε μαθήματα του TABM και μέσα από αυτό δίνεται η δυνατότητα στους φοιτητές να κατανοήσουν «τα έγγραφα ή τα έντυπα παντός είδους ως υλικά αντικείμενα». Ο δεύτερος στόχος είναι να κατανοήσουν οι φοιτητές και οι επισκέπτες τις πρακτικές του παρελθόντος και πως αυτές οδήγησαν στα σύγχρονα μέσα και την ψηφιακή τεχνολογία. Η Συλλογή της Τυπογραφίας περιλαμβάνει τυπογραφικές μηχανές, πολυγράφους, στοιχειοθετικά αντικείμενα, μηχανήματα κοπής χαρτιού, γραφομηχανές, τυπογραφικά εργαλεία και ένα σύνολο τεσσάρων εκτυπωτικών πλακών τετραχρωμίας.

- **Συλλογή της Ιστορίας του Σχολείου και της Εκπαίδευσης**

Το Σχολικό Μουσείο Κέρκυρας δημιουργήθηκε το 2008 με την εθελοντική προσφορά του κ. Γιώργου Πρίφτη, συνταξιούχο εκπαιδευτικό δημοτικής εκπαίδευσης. Το Μουσείο βρίσκεται στο Σκριπερό του Δήμου Κεντρικής Κέρκυρας και στεγάζεται στο πρώην Δημοτικό Σχολείο του Σκριπερού. Μέσα από μια σειρά δύσκολων συνθηκών που αφορούσαν διαδικαστικά και οικονομικά θέματα ο Σύλλογος Φίλων του Σχολικού Μουσείου Κέρκυρας εξέδωσε το 2018 την απόφαση ενσωμάτωσης του Σχολικού Μουσείου στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο. Η πρωτοβουλία του ακαδημαϊκού υπεύθυνου κ. Σταύρου Βλίζου ο οποίος επεδίωξε συνεργασία του Σχολικού Μουσείου με την Ομάδα Μουσειολογίας οδήγησαν, το 2019 και με την ίδρυση του Πανεπιστημιακού Μουσείου, στην ένταξη του Σχολικού Μουσείου στις μουσειακές συλλογές του Ιονίου

Πανεπιστημίου. Το Σχολικό Μουσείο αποτελείται από τρεις αίθουσες (μία μεγάλη και δύο μικρές). Στη μεγάλη αίθουσα υπάρχει η αναπαράσταση μιας τάξης που βασίζεται στα παλαιότερα χρόνια με όλα τα αντικείμενα που χρησιμοποιούνταν τότε (έδρα, θρανία, μαυροπίνακας με κιμωλία, κουδούνι, βέργα, πίνακες αναφοράς, διδακτικά εργαλεία, μαθητολογία κ.α.). Το υλικό που εμπεριέχεται στο Μουσείο προέρχεται από δωρεές σχολείων, από ανθρώπους της τοπικής κοινωνίας αλλά και από υλικό που υπήρχε είδη στο Σχολείο. Επομένως τα αντικείμενα και το αρχειακό υλικό που σχετίζεται με τον σχολικό εξοπλισμό και τη λειτουργία των σχολείων της Κέρκυρας αποσκοπούν σε ένα βασικό σκοπό, «την αναβίωση του εκπαιδευτικού χώρου και των μεθόδων διαπαιδαγωγικής του 20^{ου} αιώνα», δίνοντας έτσι νέες εμπειρίες και βιώματα στους φοιτητές και τους επισκέπτες.

- **Συλλογή Ψηφιακού Πολιτισμού και Τεχνών**

Η «Συλλογή Ψηφιακού Πολιτισμού» περιέχει δημιουργίες εικονικής πραγματικότητας με τρισδιάστατη μοντελοποίηση (3D). Η συλλογή αυτή έχει σκοπό την ανάδειξη με την μορφή αναπαράστασης του πολιτιστικού αλλά και του περιβάλλοντος. Τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται είναι σύγχρονες τεχνολογίες Εικονικής και Επαυξημένης Πραγματικότητας αλλά και αντικείμενα-τεκμήρια 3D σχεδίασης και εκτύπωσης. Ακόμη στη συλλογή περιλαμβάνονται νέες καλλιτεχνικές μορφές οπτικοακουστικής έκφρασης και επεξεργασίας του ήχου και της εικόνας. Τη Συλλογή Ψηφιακού Πολιτισμού υποστηρίζουν δύο ερευνητικά τμήματα του Ιονίου Πανεπιστημίου: Το Εργαστήριο Δικτύων, Πολυμέσων και Ασφαλείας Συστημάτων (NMSlab) και το Τμήμα Τεχνών, Ήχου και Εικόνας. Μέχρι σήμερα δημιουργούνται αναπαραστάσεις με εικονική πραγματικότητα διαφόρων σημείων των Επτανήσων. Συγκεκριμένα οι αναπαραστάσεις αυτές αφορούν κτήρια, μουσεία, φάρους, κάστρα, φρούρια και θρησκευτικά μνημεία, τα οποία εμφανίζουν δυσκολίες στην προσβασιμότητα και στην κτηριακή τους υποδομή. Έτσι οι αναπαραστάσεις αυτές που έχουν στηριχθεί στο αρχειακό υλικό και τις φωτογραφίες της εποχής, παρέχουν την δυνατότητα διατήρησης της πολιτισμικής κληρονομιάς και οδηγούν στην αντιμετώπιση των κτηρίων αυτών ως μνημεία και όχι ως κτίσματα. Προπτυχιακοί και μεταπτυχιακοί φοιτητές του NMSlab σχεδίασαν το project «Εικονικός Κόσμος των Ιονίων Νήσων» και έχουν δημιουργήσει τρισδιάστατες

εικονικές αναπαραστάσεις διάφορων ιστορικών κτηρίων και τοπίων της Κέρκυρας, της Κεφαλονιάς, της Ιθάκης, της Λευκάδας, της Ζακύνθου και των Παξών, όπως: την αναπαράσταση της Βίλα Ρόσα (Villa Rossa), το Δημοτικό Θέατρο Κέρκυρας κ.α. (<https://museum.ionio.gr/>)

3.3 Μουσειακές δράσεις του Μουσείου του Ιονίου Πανεπιστημίου.

2019

- 16 Ιανουαρίου και 14 Φεβρουαρίου 2019, δράση «Μουσείο Τυπογραφίας»

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Μουσείο Τυπογραφίας» είχε ως στόχο την γνωριμία με τον όρο «μουσείο», την διαφορετικότητα των μουσείων μεταξύ τους ως προς το είδος, την θεματολογία τους και τέλος την ανάδειξη της Συλλογής της Τυπογραφίας του Πανεπιστημιακού Μουσείου. Στη δράση αυτή συμμετείχε η Α΄ τάξη του 8ου Δημοτικού Σχολείου Μαντουκίου και οι μαθητές του 1^{ου} Ειδικού Σχολείου Κέρκυρας.

- 10 Μαΐου 2019, δράση «Η Τυπογραφία στην Κέρκυρα».

Σκοπός της δράσης «Η Τυπογραφία στην Κέρκυρα» ήταν να γνωρίσει η κοινωνία της Κέρκυρας την τυπογραφική παράδοση του τόπου, μέσα από τα μουσειακά αντικείμενα της Συλλογής Τυπογραφίας του Μουσείου. Με αφορμή το θέμα του ICOM για την Διεθνή Ημέρα Μουσείων «Τα μουσεία ως κόμβοι πολιτισμού: το μέλλον της παράδοσης», η δράση είχε ως στόχο την σύνδεση της τυπογραφίας στο Ιόνιο με το παρόν, αλλά και τη διατήρηση της στο μέλλον. Στο πρόγραμμα συμμετείχαν μέλη του ΚΑΠΗ Κέρκυρας.

- 2 Μαρτίου, 16 Μαρτίου 2019, δράση «Όλοι διαφορετικοί».

Η εκπαιδευτική δράση «Όλοι διαφορετικοί» πραγματοποιήθηκε στη Συλλογή Ιστορίας του Σχολείου και της Εκπαίδευσης που βρίσκεται στο Σχολικό Μουσείο Κέρκυρας (Σκριπερό). Στόχος της δράσης ήταν να ενημερώσει τους συμμετέχοντες για μορφές διαφορετικότητας που υφίστανται αυτή τη στιγμή στην κοινωνία μας αλλά και να τους προτρέψει να την «γνωρίσουν» και να την αποδεχτούν. Η ομαδική συνεργασία και η

συμμετοχή όλων των συμμετεχόντων στο διαδραστικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα αντιμετώπισε ή και έλυσε καταστάσεις κοινωνικού αποκλεισμού. Στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα συμμετείχαν μαθητές του 1^{ου} Δημοτικού Σχολείου Κέρκυρας, του Γενικού Λυκείου Αγρού αλλά και ενήλικες.

- 18 Μαΐου 2019, Διεθνής Ημέρα Μουσείων, «Τα μουσεία ως κόμβοι πολιτισμού: το μέλλον της παράδοσης».

Στο πλαίσιο εορτασμού της Διεθνούς Ημέρας Μουσείων, πραγματοποιήθηκε ένας κύκλος συζητήσεων με νέους ερευνητές, ειδικούς και με το ευρύ κοινό.

Στις 17 Μαΐου 2019 πραγματοποιήθηκε μια συζήτηση στρογγυλής τράπεζας με τίτλο «Νέες προσεγγίσεις σε θέματα διαχείρισης πολιτιστικής κληρονομιάς». Νέοι ερευνητές παρουσίασαν πρόσφατα δεδομένα και μεθόδους προσέγγισης ζητημάτων που σχετίζονται με τις ποικίλες εκφάνσεις πολιτιστικής κληρονομιάς (διαχείριση και ανάδειξη). Συμμετείχαν οι: Ελισάβετ Κώστα, Παναγιώτης Ιωακειμίδης, Γεωργία Πεταρούδα, Έφη Χαρισιοπούλου.

Στο ίδιο πλαίσιο πραγματοποιήθηκε συζήτηση με τίτλο «Πανεπιστημιακό Μουσείο: Η συλλογή τυπογραφίας». Η εκδήλωση-ανοιχτή συζήτηση είχε στόχο, ειδικοί και κοινό να γνωρίσουν μέσα από προσωπικές αφηγήσεις ανθρώπων που εργάστηκαν στην τυπογραφική παραγωγή της Κέρκυρας, την αλήθεια για αυτή τη βιομηχανία, καθώς και λεπτομέρειες για την κοινωνικοπολιτική διάσταση του επαγγέλματος.

- 17, 24 και 31 Μαΐου 2019, τίτλος δράσης: «Οι πολλαπλοί μας εαυτοί μέσα στο μουσείο».

Το Πανεπιστημιακό Μουσείο του Ιονίου Πανεπιστημίου σε συνεργασία με την ψυχολόγο κ. Μαρία Σαγιανίδου από τη Μονάδα Συμβουλευτικής και Στήριξης φοιτητών του Ιονίου Πανεπιστημίου, πραγματοποίησε ένα βιωματικό εργαστήριο αυτογνωσίας και ενδυνάμωσης, μέσω της αλληλεπίδρασης Μουσείου και Τέχνης. Η δράση σχεδιάστηκε για την φοιτητική κοινότητα του Πανεπιστημίου και υλοποιήθηκε στην Δημοτική Πινακοθήκη της Κέρκυρας.

- 10 Δεκεμβρίου, εκδήλωση «Save the blue»

Με αφορμή την κήρυξη της Ευρώπης σε κατάσταση έκτακτης κλιματικής ανάγκης, οργανώθηκε η εκδήλωση-ανοιχτή συζήτηση «Save the blue» με θέμα την κλιματική αλλαγή. Μουσεία ανά τον κόσμο συμμετέχουν σε διαμαρτυρίες για την κλιματική αλλαγή και υλοποιούν εκδηλώσεις για ενημέρωση αλλά και σχεδιασμό δράσεων. Το μουσείο ως θεσμός που αναδεικνύει, προστατεύει όχι μόνο την πολιτιστική αλλά και την περιβαλλοντική κληρονομιά, αναλαμβάνει πρωτοβουλία και συζητάει ανοιχτά με το ευρύ κοινό για ζητήματα με κοινωνικοπολιτισμικό χαρακτήρα.

2020

- Μάιος 2020 – Εορτασμός της Διεθνούς Ημέρας Μουσείων, «Μουσεία για την Ισότητα. Ποικιλομορφία και Κοινωνική Συνοχή».

Μετά τις πρωτοφανείς καταστάσεις που δημιούργησε η πανδημία του COVID-19, το Μουσείο του Ιονίου Πανεπιστημίου προσκάλεσε εκπροσώπους από φορείς πολιτισμού της Κέρκυρας και το κοινό των μουσείων σε μια διαδικτυακή συζήτηση. Στόχος της συζήτησης ήταν η ανάδειξη της κατάστασης που δημιουργήθηκε στους χώρους του πολιτισμού εξαιτίας των υγειονομικών μέτρων. Εκπρόσωποι των μουσείων μοιράστηκαν τις εμπειρίες τους και πραγματοποιήθηκε μια συζήτηση για τις συνέπειες, τις ανασφάλειες που έφερε η πανδημία. Δόθηκαν ακόμη προοπτικές και προτάσεις για τη νέα πραγματικότητα που θα πρέπει να ακολουθήσουν οι φορείς του πολιτισμού αλλά και το σημαντικότερο πως θα ανοίξουν ξανά τις πόρτες τους προς το κοινό τους.

- 6 Ιουλίου 2020, «Οι μικροί πολιτιστικοί θησαυροί του Ιονίου και η κρίση της πανδημίας».

Διαδικτυακή συζήτηση που πραγματοποιήθηκε συνεχίζοντας την προσπάθεια χαρτογράφησης ζητημάτων που απασχολούν τους φορείς κατά την διάρκεια της πανδημίας COVID-19. Συμμετείχαν τα Μουσεία της Κέρκυρας, της Κεφαλονιάς, της Λευκάδας, της Ζακύνθου και της Ιθάκης που τους ζητήθηκε να μοιραστούν την εμπειρία τους σχετικά με την επανέναρξη λειτουργίας των οργανισμών που εκπροσωπούν. Ακόμη συζητήθηκαν οι αδυναμίες και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα «μικρά» μουσεία,

η κοινωνική ευθύνη και ο ρόλος των μουσειακών οργανισμών καθώς και οι τρόποι με τους οποίους θα παραμείνει ζωντανός ένας οργανισμός. Στόχος των πολιτιστικών οργανισμών είναι να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις ανάγκες του σύγχρονου ανθρώπου, παρά τις δύσκολες συνθήκες της πανδημίας.

- Νοέμβριος 2020, «Σχεδιάζοντας μαζί το νέο Σχολικό Μουσείο Κέρκυρας» - Digital Edition.

Το Μουσείο του Ιονίου Πανεπιστημίου κάλεσε το κοινό να συμμετάσχει σε μια διαδικτυακή δράση που εντάχθηκε στο πλαίσιο του εγχειρήματος της επανέκθεσης του Σχολικού Μουσείου στο Σκριπερό. Οι υπεύθυνοι διεξαγωγής της δράσης, ζήτησαν από το κοινό να στείλει στο email του Μουσείου μια ιστορία συνοδευόμενη από μια φωτογραφία ενός αγαπημένου σχολικού αντικειμένου. Στη συνέχεια δημοσιεύτηκε κάθε ιστορία, με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί μια «έκθεση» σχολικών αναμνήσεων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης του Μουσείου του Ιονίου Πανεπιστημίου.

- Δεκέμβριος 2020 – Χριστουγεννιάτικο Εργαστήρι, «Ποιος έκρυψε τον σάκο του Άη Βασίλη;»

Χριστουγεννιάτικη διαδικτυακή δράση αφιερωμένη σε παιδιά προσχολικής ηλικίας με τίτλο «Ποιος έκρυψε το σάκο του Άη Βασίλη;». Η δράση αποτελούταν από την αφήγηση παραμυθιού, με την βοήθεια της συγγραφέα Μαρία Ποπκιώση και ακολούθησε ζωγραφική και μουσικοκινητικό εργαστήρι από την Κλειώ Κωνσταντάκου.

2021

- 12 Μαρτίου 2021 – «Απόφοιτοι Μουσειολογίας του Ιονίου Πανεπιστημίου συζητούν».

Με θέμα την βιωσιμότητα και το ρόλο του Μουσείου στη ζωή του σύγχρονου ανθρώπου, το Μουσείο του Ιονίου Πανεπιστημίου οργάνωσε μια διαδικτυακή συνάντηση και έδωσε την ευκαιρία στους νέους επιστήμονες, τους απόφοιτους Μουσειολογίας του Ιονίου Πανεπιστημίου, το βήμα να μιλήσουν και να εκφράσουν την άποψη τους. Με διαφορετικές εμπειρίες αλλά κοινούς προβληματισμούς και στόχους, έγινε λόγος για τα δικά τους βιώματα, τα πρώτα βήματα μετά το πτυχίο, για το επάγγελμα του

Μουσειολόγου και την επαγγελματική αποκατάσταση και τέλος για την μουσειακή πραγματικότητα στην Ελλάδα.

- Απρίλιος-Μάιος 2021, Ομιλία Αλεξάνδρας Μπούνια με τίτλο «Ισορροπώντας μεταξύ έρευνας, διδασκαλίας και επικοινωνίας: ο ρόλος των Πανεπιστημιακών Μουσείων σήμερα».

Το Μουσείο του Ιονίου Πανεπιστημίου προσκάλεσε το κοινό σε μία διαδικτυακή συνάντηση με κεντρικό θέμα τα Πανεπιστημιακά Μουσεία στην Ελλάδα. Η συνάντηση έγινε με αφορμή τις ανάγκες του ειδικού αλλά και ευρύ κοινού, για επικοινωνία και διατήρηση της επαφής με τα μουσεία και τον πολιτισμό σε καιρό πανδημίας. Κεντρική ομιλήτρια της συνάντησης αυτής ήταν η κ. Αλεξάνδρα Μπούνια, Καθηγήτρια Μουσειολογίας του Τμήματος Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Στόχος ήταν η ανάπτυξη διαλόγου για το μέλλον, τις νέες προκλήσεις, τη γεφύρωση του χάσματος και τη διαμόρφωση μιας νέας σχέσης ανάμεσα στην ακαδημαϊκή και ευρύτερη κοινωνία.

- Απρίλιος-Μάιος 2021, Ομιλία Μαρίζας Φουντοπούλου με τίτλο: «Πανεπιστημιακά Μουσεία: οδεύοντας προς την από- "μουσειοποίηση" και την καλλιέργεια σύγχρονων γραμματισμών».

Με θέμα «Πανεπιστημιακά Μουσεία: οδεύοντας προς την από- "μουσειοποίηση" και την καλλιέργεια σύγχρονων γραμματισμών», πραγματοποιήθηκε μια διαδικτυακή εκδήλωση με προσκεκλημένη την κ. Μαρίζα Φουντοπούλου, Καθηγήτρια Παιδαγωγικής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και Διευθύντρια του Μουσείου Παιδείας του ΕΚΠΑ. Σε αυτή την συνάντηση συνεχίστηκαν οι συζητήσεις για δράσης ανάπτυξης διαλόγου ανάμεσα στο ακαδημαϊκό και το ευρύτερο κοινό.

- 18 2021 – Διεθνής Ημέρα Μουσείων

Με αφορμή την Διεθνή Ημέρα Μουσείων, πραγματοποιήθηκε διαδικτυακή εκδήλωση όπου συμμετείχαν εκπρόσωποι των μελών του Δικτύου Μουσείων Ιονίων Νήσων, το ευρύ κοινό, με θέμα «Το μέλλον των μουσείων μέσα από την δικτύωση: Το παράδειγμα

του Δικτύου Μουσείων Ιονίων Νήσων (Δι.Μ.Ι.Ν)». Συζητήθηκαν ζητήματα σχετικά με τη δικτύωση, τις ενέργειες και το μέλλον των μουσείων στην περιφέρεια Ιονίων Νήσων.

Την ίδια μέρα, πραγματοποιήθηκε μια ψηφιακή δράση με τίτλο: «Εμένα με νοιάζει... πως θα είναι το μουσείο του μέλλοντος!». Η δράση απευθυνόταν σε παιδιά 6-13 ετών, ζητώντας από τους μικρούς και μικρές φίλες του Μουσείου να ζωγραφίσουν το μουσείο του μέλλοντος. Με φαντασία, με πρωτότυπες ιδέες και χρώματα τα παιδιά παρουσίασαν το δικό τους ιδανικό μουσείο. Με τις ζωγραφιές των παιδιών το Μουσείο δημιούργησε μια ψηφιακή έκθεση και τα έργα των μικρών του φίλων «στόλισαν» τα κοινωνικά δίκτυα.

- 21 Μαΐου 2021 – «Πανεπιστημιακό Μουσείο και διεπιστημονικότητα».

Το Μουσείο του Ιονίου Πανεπιστημίου οργάνωσε μια διαδικτυακή συνάντηση και κάλεσε τους εκπρόσωπους των ακαδημαϊκών και διοικητικών δομών του Ιονίου Πανεπιστημίου αλλά και την ακαδημαϊκή κοινότητα να συμμετάσχουν στην εκδήλωση με θέμα «Πανεπιστημιακό Μουσείο και διεπιστημονικότητα». Συζητήθηκαν θέματα σχετικά με την αποτελεσματικότητα που προκύπτει από την συνεργασία και τις παρεμβάσεις διάφορων επιστημονικών ειδικοτήτων στη λειτουργία και στην εξέλιξη του Πανεπιστημιακού Μουσείου. Η εκδήλωση εντάχθηκε και στο 14^ο Φεστιβάλ Οπτικοακουστικών Τεχνών, του τμήματος Τεχνών Ήχου και Εικόνας του Ιονίου Πανεπιστημίου.

- Νοέμβριος 2021 – Συμμετοχική επανέκθεση της Συλλογής Ιστορίας του Σχολείου και της Εκπαίδευσης, με τίτλο «Σχεδιάζουμε μαζί το Σχολικό Μουσείο».

Η δράση για την συμμετοχική επανέκθεση του Σχολικού Μουσείου ήταν καθορισμένη να πραγματοποιηθεί τον Μάιο του 2020, αναβλήθηκε όμως εξαιτίας των υγειονομικών συνθηκών που προέκυψαν. Τον Οκτώβριο όμως του 2021 η δράση «ΕΠΑΝΕΚΚΙΝΗΣΗ: Σχεδιάζουμε μαζί το Σχολικό Μουσείο» βρίσκεται σε εξέλιξη και προσκαλεί το ευρύ κοινό να λάβει μέρος σε αυτή την διαδικασία. Στο εγχείρημα συμβάλλουν ομάδες εργασίας που έχουν συσταθεί και αφορούν τον σχεδιασμό του περιεχομένου της έκθεσης, τον μουσειογραφικό σχεδιασμό, την προφορική ιστορία και την συντήρηση.

2022

- 17 Μαρτίου 2022 – Κύκλος ομιλιών, «Συζητήσεις για το Μουσείο του 2022».

Τον κύκλο ομιλιών με θέμα «Συζήτηση για το Μουσείο του 2022» άνοιξε η κ. Ντίνα Ντζιώρα ένας νέος άνθρωπος που εργάζεται στην διαχείριση πολιτιστικού έργου και την ανάπτυξη και διασύνδεση με τη κοινότητα. Η παρουσίαση της με τίτλο «Επανασύνδεση του μουσείου με την κοινότητα», αναφερόταν στους τρόπους με τους οποίους τα μουσεία θα αποτελούν χώροι συνάντησης ανοιχτοί προς το κοινό, προσφέροντας μοναδικές εμπειρίες. Έπειτα ακολούθησε συζήτηση με τους συμμετέχοντες για τον ρόλο της πανδημίας ως καταλύτης για κρίσιμες καινοτομίες που ήταν είδη σε εξέλιξη, στην αυξημένη εστίαση στην ψηφιοποίηση και τη δημιουργία νέων μορφών πολιτιστικής εμπειρίας και διάδοσης.

- 14 Απριλίου 2022 – Κύκλος ομιλιών, «Συζητήσεις για το Μουσείο του 2022».

Η διαδικτυακή συνάντηση με θέμα «Συζητήσεις για το μουσείο του 2022», συνεχίστηκε με προσκεκλημένη την κ. Ευγενία Τζιρτζιλάκη, σκηνοθέτρια και συνεργάτιδα σε διάφορα διακαλλιτεχνικά εγχειρήματα στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Ακόμη γράφει και μεταφράζει και είναι μέλος της ομάδας Libby Sacer Daughters. Με τίτλο «Οι τρόποι Εισόδου σε ένα Μουσείο» η παρουσίαση της κ. Τζιρτζιλάκη προβλημάτισε το κοινό, καθώς αναφερόταν στο ζήτημα της προσωπικής ταυτότητας του εκάστοτε υποκειμένου κατά την διάρκεια της αλληλεπίδρασης του με το Μουσείο. Μετά από την παρουσίαση υπήρχε χρόνος για συζήτηση με τους συμμετέχοντες ώστε να εκφράσουν την άποψη τους και να ξεκινήσει ένας διάλογος.

- Συμμετοχικό πρόγραμμα «MOSAIC»

Το συμμετοχικό έργο «MOSAIC» δημιουργήθηκε στο πλαίσιο της Διεθνούς Ημέρας Μουσείων, με αφορμή τον θέμα που επιλέχθηκε από το ICOM, «Η δύναμη των μουσείων». Στόχος της δράσης «MOSAIC» ήταν η δημιουργία ενός χάρτη-ψηφιδωτού που θα συνθέτει τις διαφορετικές όψεις και αντιλήψεις των κατοίκων της Κέρκυρας. Οι παράμετροι που δόθηκαν ως έμπνευση ήταν το παρελθόν μέσα από την τοπική ιστορία και η σύνδεση του χθες με το σήμερα, το φυσικό περιβάλλον του νησιού αλλά και το ζήτημα της βιώσιμης ανάπτυξης. Ακόμη δημιουργήθηκε και ένα ψηφιακό έργο που είναι μέρος της συμμετοχικής δράσης. Η Ιωάννα Μάζη, δημιουργός του βίντεο, το οποίο

παρουσιάζει πλάνα και γνώριμους ήχους από κάθε γωνιά του νησιού, αναφέρει ότι «Δομικά το έργο χωρίζεται σε τρία μέρη: φύση-αστικό τοπίο-ιστορικό κέντρο. Το αποτέλεσμα φιλοδοξεί να πετύχει τον κατακερματισμό του περιεχομένου, με συμβολισμούς ελεύθερους στην ερμηνεία του καθενός».

- 18 Μαΐου 2022 – Διεθνής Ημέρα Μουσείων.

Οι εορτασμοί για την Διεθνή Ημέρα Μουσείων με θέμα «Η δύναμη των μουσείων» ξεκίνησαν την Τετάρτη 18 Μαΐου με το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Εμείς οι τυπογράφοι». Την «δύναμη των μουσείων» ανακάλυψε το Δημοτικό Κοντοκαλίου που συμμετείχε στην δράση. Την Πέμπτη 19 Μαΐου το έργο «MOSAIC» το οποίο δημιουργήθηκε από το κοινό, μετά το κάλεσμα του Μουσείου, παρουσιάστηκε σε μία εκδήλωση που διοργανώθηκε στον πολυχώρο ΠΟΛΥΤΕΧΝΟ. Οι δράσεις για την Διεθνή Ημέρα Μουσείων ολοκληρώθηκαν μετά από τις τριήμερες (25-27 Μαΐου) του Δικτύου Μουσείων Ιονίων Νήσων (Δι.Μ.Ι.Ν). Το Μουσείο του Ιονίου Πανεπιστημίου, η περιφέρεια Ιονίων Νήσων, ο Κοινοτικός Συνεταιρισμός Κέρκυρας «Νέοι Ορίζοντες» και οι εκπρόσωποι των μουσειακών φορέων του Δι.Μ.Ι.Ν συμμετείχαν σε ανοιχτές εκδηλώσεις με στόχο την εμπλοκή του κοινού με στις πολιτιστικές εξελίξεις των Επτανήσων. Στόχος των παραπάνω δράσεων ήταν η αλληλεπίδραση του Πανεπιστημιακού Μουσείου με το κοινό (Μουσείο Ιονίου Πανεπιστημίου)

3.4 Εκπαιδευτικά προγράμματα Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης

Στο υποκεφάλαιο αυτό, παραθέτονται με αναλυτικές πληροφορίες εκπαιδευτικά προγράμματα που σχεδιάστηκαν και υλοποιήθηκαν από την Ομάδα Μουσειολογίας. Τα προγράμματα αυτά πραγματοποιήθηκαν στο Μουσείο του Ιονίου Πανεπιστημίου, στη Συλλογή Ιστορίας του Σχολείου και της Εκπαίδευσης και στη Συλλογή Τυπογραφίας. Παρακάτω παρουσιάζεται λεπτομερώς ο τρόπος σχεδίασης και τα στάδια που ακολούθησαν οι εμπνευστές για την διεξαγωγή τους.

«Συλλογή Ιστορίας του Σχολείου και της Εκπαίδευσης»

Τίτλος: «Κρατάμε το σπίτι μας καθαρό»

Θεματολογία: Ανακύκλωση

Στόχοι: Καλλιέργεια οικολογικής συνείδησης

Κοινό αναφοράς: Μαθητές Γ΄- Δ΄ Δημοτικού

Χώρος διεξαγωγής: Σχολικό Μουσείο, Συλλογή Ιστορίας του Σχολείου και της Εκπαίδευσης «Στέφανος Γ. Πρίφτης»

Η δράση κρατάμε το σπίτι μας καθαρό απευθύνεται σε παιδιά δημοτικού. Στόχο έχει την ανάπτυξη της οικολογικής συνείδησης στους μαθητές μέσα από συζήτηση και παιχνίδι. Αρχικά θα γίνει μια ξενάγηση στο χώρο του μουσείου και στη συνέχεια συζήτηση για την αναγκαιότητα της ανακύκλωσης. Έπειτα θα ακολουθήσει ένα παιχνίδι «κρυμμένης ανακύκλωσης» που τα παιδιά μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα θα πρέπει να δουλέψουν ομαδικά, να χρησιμοποιήσουν όλα αυτά που έμαθαν και να τοποθετήσουν τα σωστά αντικείμενα στους κατάλληλους κάδους. Τέλος θα δοθεί στα παιδιά ενθύμιο, ένας σπόρος τον οποίο θα φυτέψουν στο μπαλκόνι του σπιτιού τους.

Διάρθρωση Προγράμματος

Φάση Α΄

Καλωσόρισμα, γνωριμία με τα παιδιά και συζήτηση για το χώρο του μουσείου, για τις πρώτες εντυπώσεις και τα συναισθήματα που ένιωσαν βλέποντας μια σχολική τάξη, λίγο διαφορετική από τη δική τους. Έπειτα θα γίνει μια σύντομη περιγραφή του προγράμματος και τον λόγο της επίσκεψης τους. Θα ακολουθήσει γενική ξενάγηση στη σχολική συλλογή, δίνοντας έμφαση στα σχολικά εγχειρίδια επισημαίνοντας την χρησιμότητα της ανακύκλωσης στους μαθητές. Μέσα από συζήτηση και ερωτήσεις με τον παιδαγωγό τα παιδιά φθάνουν μόνα τους στην λύση του προβλήματος, δηλαδή στην ανακύκλωση.

Φάση Β΄

Παρουσίαση power point που θα αναλυθεί η χρησιμότητα της ανακύκλωσης αλλά και τα οφέλη της για τον πλανήτη και πόσο σημαντικό είναι οι μαθητές να κάνουν ανακύκλωση. Η συζήτηση έχει ελεύθερο χαρακτήρα δίνοντας στα παιδιά την δυνατότητα να εκφράσουν τυχόν απορίες ή ακόμη και να παρουσιάσουν στους υπόλοιπους συμμαθητές τους ότι γνωρίζουν για την ανακύκλωση. Ο παιδαγωγός εδώ έχει τον ρόλο του καθοδηγητή, με στόχο την απόκτηση γνώσης.

Φάση Γ΄

Ακολουθεί το παιχνίδι «κρυμμένης ανακύκλωσης» στην αυλή του μουσείου, όπου τα παιδιά θα πρέπει να χωριστούν σε δύο ομάδες με στόχο να βρουν τα κρυμμένα προς ανακύκλωση αντικείμενα και να τα τοποθετήσουν γρήγορα στους ανάλογους κάδους. Πρέπει πρώτα όμως να βεβαιωθούν αν είναι κατάλληλα για ανακύκλωση. Η ομάδα με τους πιο γεμάτους κάδους κερδίζει!

Φάση Δ΄

Τέλος θα γίνει μια σύντομη ανακεφαλαίωση για το τι έμαθαν οι μαθητές για την ανακύκλωση και για την προστασία του πλανήτη με τη βοήθεια ενός Q&A. Έπειτα θα δοθεί ως ενθύμιο στους μαθητές ένας σπόρος για να φυτέψουν στο μπαλκόνι του σπιτιού τους.

Τίτλος: «Πολλοί, μοναδικοί»

Θεματολογία: Η έννοια της διαφορετικότητας ανάμεσα στους ανθρώπους

Στόχοι: Ενσυναίσθηση, Αποδοχή

Κοινό αναφοράς: Δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Χώρος διεξαγωγής: Σχολικό Μουσείο, Συλλογή Ιστορίας του Σχολείου και της Εκπαίδευσης «Στέφανος Γ. Πρίφτης»

Στόχος του προγράμματος είναι οι μαθητές να κατανοήσουν την έννοια της «Διαφορετικότητας» με την έννοια της ποικιλίας και της ετερογένειας, καθώς και όλες τις εκφάνσεις που μπορεί να πάρει σε ένα σχολικό περιβάλλον. Επίσης βασικός στόχος

είναι η καλλιέργεια της ενσυναίσθησης και το πόσο σημαντικό είναι το σχολικό περιβάλλον να είναι ένας χώρος, όπου οι μαθητές θα νιώθουν άνετα να είναι ο εαυτός τους.

Διάρθρωση Προγράμματος

Α΄ Φάση

Καλωσόρισμα μαθητών και σύντομη αναφορά για την ιστορία και το χώρο του μουσείου. Η περιήγηση στον χώρο είναι ελεύθερη και ο μουσειοπαιδαγωγός βρίσκεται κοντά στα παιδιά και αλληλεπιδρά με αυτά. Ο βασικός στόχος αυτής της φάσης είναι να γίνει μια συζήτηση μεταξύ εμπυχωτών και συμμετεχόντων (μαιευτική μέθοδος). Αρχικά θα γίνει μια εισαγωγή για τον όρο της διαφορετικότητας στη σημερινή κοινωνία με τη σημασία της διαφοράς, ποικιλίας, ετερογένειας (ίσοι αλλά όχι ίδιοι) , για την έννοια του σχολείου καθώς είναι ένας χώρος στον οποίο περνάμε πολλές ώρες της ημέρας μας και χρόνια της ζωής μας, επομένως είναι σημαντικό ο κάθε μαθητής να είναι «ορατός» και να εκφράζει κάθε πτυχή της προσωπικότητας του. Το συμπέρασμα της συζήτησης αυτής θα είναι πως οι μαθητές θα πρέπει να αλληλοϋποστηρίζονται και να σέβονται ο ένας τον άλλον.

Β΄ Φάση

Προβολή βίντεο με άτομα τα οποία υπήρξαν θύματα ρατσιστικών επιθέσεων για τη διαφορετικότητα τους στο σχολικό περιβάλλον. Μετά τα βίντεο θα γίνει αναφορά στην ομοφοβική επίθεση προς την μαθήτριά στο Μουσικό Σχολείο Ιλίου τονίζοντας την υποστήριξη των συμμαθητών της ως φωτεινό παράδειγμα μεταξύ των σχέσεων των μαθητών. Στο τέλος αυτής της φάσης θα γίνει συζήτηση με τους μαθητές σχετικά με τα βίντεο που είδαν, τι γνώμη έχουν για αυτά, αν έχουν υπάρξει θύματα, θύτες ή μάρτυρες σε παρόμοια περιστατικά και πώς αντέδρασαν.

Γ΄ Φάση

Δραστηριότητα, στην οποία τα παιδιά δημιουργούν ένα κύκλο και καλούνται να αναγνωρίσουν ένα τουλάχιστον θετικό χαρακτηριστικό είτε εξωτερικό είτε εσωτερικό στο συμμαθητή τους. Αυτή η πράξη θα δημιουργήσει μια ευχάριστη ατμόσφαιρα και θα

προκαλέσει συναισθήματα, υπενθυμίζοντας πάντα πως πρέπει να αποδεχόμαστε τον συνάνθρωπό μας.

Τίτλος: «Γίνε Μουσειολόγος»

Θεματολογία: Μουσείο-Συλλογή-Έκθεση

Στόχοι: Γνωριμία με την έννοια του Μουσείου και με ότι αποτελείται

Κοινό αναφοράς: Μαθητές Δ΄ - ΣΤ΄ Δημοτικού

Χώρος διεξαγωγής: Σχολικό Μουσείο, Συλλογή Ιστορίας του Σχολείου και της Εκπαίδευσης «Στέφανος Γ. Πρίφτης»

Το πρόγραμμα "Γίνε Μουσειολόγος" έχει σκοπό να γνωρίσει στα παιδιά την επιστήμη της Μουσειολογίας αλλά και την διαδικασία δημιουργίας μιας μουσειακής έκθεσης.

Πριν την επίσκεψή τους στο Μουσείο ο εκπαιδευτικός λαμβάνει ένα email το οποίο περιέχει ένα γράμμα με σχετικές πληροφορίες για το πρόγραμμα, ώστε να προετοιμάσει τα παιδιά και να τα ενημερώσει προκειμένου την ημέρα της επίσκεψής τους να έχουν μαζί ένα αγαπημένο τους αντικείμενο προς έκθεση.

Διάρθρωση Προγράμματος

Φάση Α΄

Στην πρώτη φάση του προγράμματος θα γίνει η γνωριμία και η ξενάγηση των παιδιών στο χώρο του μουσείου, δίνοντας έμφαση στον τρόπο έκθεσης των μουσειακών αντικειμένων. Ο εμπυχωτής δεν πραγματοποιεί μια παθητική ξενάγηση αλλά αλληλεπιδρά με τους μαθητές και προσπαθεί με συζήτηση να τους οδηγήσει στη γνώση. Επιπλέον είναι σημαντικό να δοθούν κάποιες πληροφορίες ώστε να κατανοήσουν τα παιδιά το θέμα του προγράμματος αλλά και τον σκοπό της επίσκεψής τους.

Φάση Β'

Έπειτα θα γίνει προβολή power point και συζήτηση σχετικά με τα επαγγέλματα του μουσείου, τι θεωρείται συλλογή αλλά και πως αυτή εκτίθεται σε ένα μουσείο. Ο παιδαγωγός σε αυτό το σημείο προσπαθεί να δώσει παραδείγματα με γνωστά προς τα παιδιά θέματα και τα παρομοιάσει με κάποιες από τις διαδικασίες που πραγματοποιούνται μέσα σε ένα μουσείο. (πχ. Όπως έχουμε εμείς συλλογή με παιχνίδια ή αυτοκόλλητα, έτσι και το μουσείο δημιουργεί την δικιά του συλλογή)

Φάση Γ'

Τέλος τα παιδιά αφού θα έχουν κατανοήσει τον σκοπό της συζήτησης για την έννοια του μουσείου, θα ξεκινήσουν να δημιουργούν την δική τους έκθεση με τα αντικείμενα τους. Θα κάνουν την τεκμηρίωση, περιγράφοντας το ίδιο το αντικείμενο αλλά και τον λόγο που το επέλεξαν και έπειτα θα το τοποθετήσουν στην έκθεση έτσι όπως επιθυμούν. Έτσι θα γίνουν αυτοί οι μουσειολόγοι, του δικού τους Μουσείου.

«Συλλογή Τυπογραφίας»

Τίτλος: «Εμείς οι Τυπογράφοι»

Θεματολογία: Τυπογραφία και παιχνίδι

Στόχοι: Γνωριμία με την τυπογραφία αλλά και με το μουσείο

Κοινό αναφοράς: Μαθητές Δημοτικού

Χώρος διεξαγωγής: Ιόνιο Πανεπιστήμιο, τμήμα Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας / Μουσείο Ιονίου Πανεπιστημίου, Συλλογή Τυπογραφίας

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «εμείς οι τυπογράφοι» απευθύνεται σε παιδιά δημοτικού και θέτει ως στόχο να τα ενημερώσει σχετικά με την γέννηση της τυπογραφίας αλλά και να τα βοηθήσει να ανακαλύψουν μέσω της ξενάγησης και των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων την ομορφιά του Μουσείου. Στη πρώτη δραστηριότητα αφού έχει προηγηθεί η ξενάγηση και η συζήτηση, τα παιδιά καλούνται να υποδυθούν τους εργαζόμενους σε ένα τυπογραφείο βασισμένα στην αφήγηση μιας ιστορίας η οποία

περιγράφει την ημέρα στην δουλειά τους με εναλλαγές στην διάθεση και τις κινήσεις. Τέλος τα παιδιά θα έχουν την δυνατότητα να τυπώσουν μια σελίδα φύλλου με τα μηχανήματα του τυπογραφείου και να την πάρουν μαζί τους ως ενθύμιο για την τάξη τους.

Διάρθρωση Προγράμματος

Φάση Α΄

Καλωσόρισμα και γνωριμία με τους μικρούς επισκέπτες, αφού τους δοθεί και ο κατάλληλος χρόνος να επεξεργαστούν τον χώρο στον οποίο βρίσκονται. Αρχικά θα γίνει μια μικρή εισαγωγή με την βοήθεια power point και θα συζητηθεί η γέννηση της γραφής, αλλά και για τα υλικά τα οποία χρησιμοποιούσαν οι άνθρωποι ανά τους αιώνες ώστε να αποτυπώσουν πάνω τους αυτό που ήθελαν να θυμούνται. Έπειτα θα σταθούμε στην γέννηση της τυπογραφίας, θα πραγματοποιηθεί ξενάγηση στο χώρο του μουσείου και θα δοθεί η δυνατότητα στα παιδιά να αγγίζουν τα μηχανήματα αλλά και να εκφραστούν ελεύθερα κάνοντας συζήτηση με τον εμψυχωτή.

Φάση Β΄

Ακολουθεί το παιχνίδι ηχοϊστορίας, εδώ τα παιδιά καλούνται να υποδυθούν τους εργαζόμενους μέσα σε ένα τυπογραφείο, να μάθουν πληροφορίες για τον επάγγελμα το οποίο τους έχει ανατεθεί και με τις εκφράσεις, τις κινήσεις του προσώπου και του σώματος αντίστοιχα να ακολουθήσουν τον εμψυχωτή στην ιστορία που τους αφηγείται.

Φάση Γ΄

Τέλος τα παιδιά με την βοήθεια των εμψυχωτών θα τυπώσουν το δικό τους φύλλο χαρτί στο μηχάνημα του πιεστηρίου και έτσι θα έχουν την ευκαιρία αυτά που έμαθαν στην θεωρία να τα κάνουν πράξη. Με αυτή την δραστηριότητα επιτυγχάνεται η σύνδεση του επισκέπτη με τα μουσειακά αντικείμενα.

Τίτλος: Παρέα με τα συναισθήματα

Θεματολογία: Ενσυναίσθηση

Στόχοι: Στόχος του προγράμματος είναι η ανάπτυξη της ενσυναίσθησης και η γνωριμία με την τυπογραφία και το Μουσείο.

Κοινό αναφοράς: Μαθητές Α΄ και Β΄ δημοτικού

Χώρος διεξαγωγής: Ιόνιο Πανεπιστήμιο, τμήμα Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας / Μουσείο Ιονίου Πανεπιστημίου, Συλλογή Τυπογραφίας

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Παρέα με τα συναισθήματα» απευθύνεται σε παιδιά Α΄ και Β΄ δημοτικού και έχει στόχο την ανάπτυξη της ενσυναίσθησης, μέσα από τα διαδραστικά προγράμματα. Ακόμη έχει στόχο να γνωρίσει στα παιδιά την τυπογραφία και να τα φέρει κοντά στο μουσείο. Αφού προηγηθεί η ξενάγηση στο χώρο του μουσείου, θα γίνει αφήγηση ενός ψηφιακού βιβλίου με τίτλο «Η παλέτα των συναισθημάτων» και θα ακολουθήσουν δύο διαδραστικά παιχνίδια που θα χρειαστούν αυθορμητισμό αλλά και τη φαντασία των παιδιών.

Διάρθρωση Προγράμματος

Φάση Α

Καλωσόρισμα των μαθητών στο μουσείο τυπογραφίας, τονίζοντας πως ο χώρος αυτός πέρα από μουσείο λειτουργεί και ως τάξη για τους φοιτητές που σπουδάζουν στο Πανεπιστήμιο. Έπειτα ακολουθεί η ξενάγηση από τους εμπνευστές οι οποίοι αναφέρουν με συντομία τις βασικές πληροφορίες για τα μουσειακά αντικείμενα και είναι στην διάθεση των παιδιών για ερωτήσεις αλλά και συζήτηση.

Φάση Β΄

Ακολουθούν δύο δράσεις με στόχο την άμεση συμμετοχή των παιδιών.

- Αφήγηση του ψηφιακού βιβλίου «Η παλέτα των συναισθημάτων»

Το παραμύθι «Η παλέτα των συναισθημάτων» βοηθά τα παιδιά να έρθουν σε επαφή με ένα βασικό λεξιλόγιο συναισθημάτων, να εμπνευστούν από αυτό και να το καταγράψουν

με την τεχνική της ιδεοθύελλας (brainstorming). Τέλος με την βοήθεια των εμπνευστών θα ξεκινήσει μια συζήτηση για να μπορέσουν τα παιδιά να ανταλλάξουν τις σκέψεις τους με βάση το παραμύθι, αλλά και τα συναισθήματα που ένιωσαν στο άκουσμα του.

- Παιχνίδι: «Ο τροχός των συναισθημάτων»

Στόχος: Να καταγράψουν και να χρωματίσουν ανά ομάδα διάφορα συναισθήματα (χαρά, λύπη, θυμός, φόβο και αγάπη). Η ζωγραφιά σε αυτή τη δράση είναι το μέσο που θα χρησιμοποιήσουν τα παιδιά ώστε να παρουσιάσουν το συναίσθημα το οποίο τους έτυχε. Έτσι μπαίνουν στη διαδικασία να συζητήσουν με την ομάδα τους για το σχέδιο το οποίο θα κάνουν αλλά και τα χρώματα που θα επιλέξουν ώστε να αποτυπώσουν με τον καλύτερο τρόπο το συναίσθημα που πήραν. Κατόπιν, θα προσπαθήσουν να το παρουσιάσουν με παντομίμα στους υπόλοιπους μαθητές. Έτσι θα μάθουν να αναγνωρίζουν τις ενδείξεις της μη λεκτικής επικοινωνίας που αποτυπώνονται στην έκφραση του προσώπου, τη στάση του σώματος κλπ.

Φάση Γ΄

Αφού έχουν ολοκληρωθεί και οι δύο δράσεις, θα δοθεί στους εκπαιδευτικούς ένα ερωτηματολόγιο ώστε να γίνει η αξιολόγηση του προγράμματος, ενώ με τα παιδιά η αξιολόγηση θα έχει την μορφή συζήτησης. Σκοπός είναι τα παιδιά να μην φύγουν με απορίες από το μουσείο, αλλά να έχουν βιώσει μια ευχάριστη εμπειρία που τους πρόσφερε γνώσεις σε συνδυασμό με το παιχνίδι. Στα παιδιά θα δοθεί ενθύμιο, μια χειροποίητη κάρτα με κάποια από τα συναισθήματα που συζητήθηκαν.

Link Παραμυθιού:

<https://blogs.sch.gr/dimfylis/2016/02/18/%CE%B7-%CF%80%CE%B1%CE%BB%CE%AD%CF%84%CE%B1-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%B1%CE%B9%CF%83%CE%B8%CE%B7%CE%BC%CE%AC%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%BD%CE%B3-%CE%BA%CE%BF%CF%85%CF%86%CE%BF%CE%BD%CE%B7/>

Τίτλος: Η συνωμοσία των γραμμάτων

Θεματολογία: Ιστορία του βιβλίου

Κοινό αναφοράς: Α΄, Β΄ και Γ΄ Δημοτικού

Χώρος Διεξαγωγής: Ιόνιο Πανεπιστήμιο, τμήμα Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας / Μουσείο Ιονίου Πανεπιστημίου, Συλλογή Τυπογραφίας

Το εκπαιδευτικό αυτό πρόγραμμα θα μας ταξιδέψει στο μαγικό κόσμο του βιβλίου, θα μάθουμε την ιστορία του και θα φτιάξουμε και το δικό μας βιβλίο. Και φυσικά παίζοντας θα μάθουμε τι σκάρωσαν τα γράμματα και θα τα φέρουμε στο σωστό δρόμο!

Διάρθρωση Προγράμματος

Φάση Α΄

Σύντομη ξενάγηση των μαθητών στο χώρο του Πανεπιστημίου και πιο ειδικά στο Τμήμα Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας, όπου φιλοξενείται η συλλογή τυπογραφίας. Υποδεικνύουμε στους μαθητές πώς μπορούν να κινηθούν μέσα στο χώρο (σκάλες, έξοδοι) και σε ποιες αίθουσες μπορούν να περιηγηθούν. Κατά τη διάρκεια της ξενάγησης οι μαθητές είναι ελεύθεροι να αγγίζουν τα εκθέματα και να κάνουν ερωτήσεις σχετικά με αυτά. Αν έχει προηγηθεί μία καλή προετοιμασία στο σχολείο θα πρέπει να είναι σε θέση να αναγνωρίσουν ορισμένα από τα εκθέματα ή να κάνουν υποθέσεις σχετικά με τη χρησιμότητά τους. Η φάση ολοκληρώνεται με την είσοδό μας στην αίθουσα όπου θα πραγματοποιηθούν οι δράσεις του Προγράμματος.

Φάση Β΄

Το δεύτερο μέρος χωρίζεται σε τρεις επιμέρους δράσεις κι αφορά τις δραστηριότητες που περιλαμβάνει το Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα και στις οποίες συμμετέχουν οι μαθητές.

Δράση 1: Το Πρόγραμμα ξεκινά με την ανάγνωση από τον εμψυχωτή του παραμυθιού «Ο Βίβλιος κι ο Σοφός μας ταξιδεύουν...». Οι ήρωες της ιστορίας μας το βιβλίο (Βίβλιος) και η κουκουβάγια (Σοφός) μέσα από μία διαλεκτική διαδικασία ερωταποκρίσεων διηγούνται στα παιδιά την ιστορία του βιβλίου από την αρχαιότητα έως και την ανακάλυψη της τυπογραφίας. Ακολουθεί συζήτηση ανάμεσα στα παιδιά και τον

εμπνηχωτή, ο ρόλος του οποίου εδώ είναι να βεβαιωθεί ότι τα παιδιά έχουν κατανοήσει τα στάδια εξέλιξης του βιβλίου. Γι' αυτό το λόγο μπορεί να απευθύνει στοχευμένες ερωτήσεις στο κοινό του, εστιάζοντας σε διάφορα σημεία της ιστορίας. Η συζήτηση κρίνεται απαραίτητη ώστε να προχωρήσουμε στη δεύτερη δράση, η οποία συνδέεται άμεσα με αυτή. Το παραμύθι ολοκληρώνεται με τη φράση του Σοφού «Αχ Βίβλιε, πόσο θα ήθελα κι εγώ να γράψω ένα βιβλίο!» και τον Σοφό να τον παρακινεί να το φτιάξουνε. Με αφορμή τη φράση αυτή γίνεται η μετάβαση στη δεύτερη δραστηριότητα.

Δράση 2: Οι μαθητές εδώ καλούνται να κατασκευάσουν το δικό τους βιβλίο με βάση τα όσα άκουσαν και συζήτησαν προηγουμένως. Χωρίζονται σε 2 ή και περισσότερες ομάδες ανάλογα με το πλήθος των παιδιών και σε κάθε ομάδα μοιράζονται τα απαραίτητα υλικά για την κατασκευή του βιβλίου. Τα υλικά περιλαμβάνουν προκατασκευασμένες σελίδες με λεζάντες που αντιστοιχούν σε διάφορες πληροφορίες που δόθηκαν στην προηγούμενη δράση, μια σειρά από εικόνες που ταιριάζουν σε κάθε λεζάντα, ψαλίδι και κόλλα. Τα παιδιά πρέπει να βάλουν σε σειρά τις σελίδες, ακολουθώντας μια χρονική ακολουθία των σταδίων εξέλιξης του βιβλίου κι έπειτα να κόψουν και να κολλήσουν σωστά τις εικόνες στη σελίδα που αντιστοιχούν. Ο εμπνηχωτής κι ο εκπαιδευτικός παρακολουθούν και κάνουν υποδείξεις όπου κρίνεται αναγκαίο. Στο βιβλίο που αναμένουμε να κατασκευάσουν τα παιδιά απουσιάζει σκόπιμα το εξώφυλλο του βιβλίου, καθώς αυτό σχετίζεται με την τρίτη δράση. Ο εμπνηχωτής μπορεί να κατευθύνει τα παιδιά με τις κατάλληλες ερωτήσεις προς αυτή την κατεύθυνση, π.χ «Το βιβλίο σας είναι ολοκληρωμένο;», «Τι άλλο πιστεύετε ότι χρειάζεται;».

Δράση 3: Οι μαθητές καλούνται τώρα να παίξουν ένα παιχνίδι κρυμμένου θησαυρού, ώστε να καταφέρουν να βρουν το εξώφυλλο του βιβλίου τους. Είναι ήδη χωρισμένα σε δύο ομάδες. Δίνεται ένας γρίφος στην κάθε ομάδα, ο οποίος αντιστοιχεί σε κάποιο μυστηριακό αντικείμενο, στο οποίο είναι κρυμμένο το εξώφυλλο του βιβλίου τους. Ο εμπνηχωτής κι ο εκπαιδευτικός παρακολουθούν και κάνουν υποδείξεις όπου κρίνεται αναγκαίο. Μόλις τα παιδιά εντοπίσουν το εξώφυλλο θα είναι έτοιμα ώστε να ολοκληρώσουν το βιβλίο τους.

Φάση Γ΄

Το Πρόγραμμα φθάνει προς την ολοκλήρωσή του. Είναι όμως απαραίτητη η αξιολόγησή του από τους μαθητές κι από τον εκπαιδευτικό που το παρακολούθησε, έτσι ώστε να διορθωθούν τυχόν αστοχίες και να γίνουν βελτιώσεις. Επειδή το Πρόγραμμα απευθύνεται σε παιδιά μικρής ηλικίας θα γίνει μία συζήτηση-έρευνα από τον εμπυχωτή, στην οποία θα πρέπει να καταλήξει σε συμπεράσματα σχετικά με τις προτιμήσεις των μαθητών (τι τους άρεσε περισσότερο και τι όχι), με τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν στην υλοποίηση των δράσεων και φυσικά με την πρόθεσή τους ή όχι να ξανά επισκεφτούν το μουσείο.

Συμπεράσματα

Συνοψίζοντας, παρακολουθήσαμε την έννοια της Μουσειοπαιδαγωγικής, τους στόχους της, καθώς και τον ρόλο που διαδραματίζει στο «σύγχρονο» μουσείο. Στην συνέχεια μελετήσαμε τον ορισμό, τις διαδικασίες και τους τρόπους αξιολόγησης της μάθησης, μέσα από επιστημονικά τεκμηριωμένες μελέτες και βιβλιογραφικές αναφορές. Επιπλέον επικεντρωθήκαμε στη σημασία των εκπαιδευτικών προγραμμάτων που πραγματοποιούνται στον μουσειακό χώρο και πως αυτά έχουν επίδραση στην επίτευξη των στόχων της Μουσειοπαιδαγωγικής. Κύριος ήταν επίσης να κατανοήσουμε τη σημασία των Πανεπιστημιακών Μουσείων και την προσφορά των μουσειοπαιδαγωγικών δράσεων στην ακαδημαϊκή κοινότητα και μη. Αναλυτικότερα εστιάζοντας στην μελέτη περίπτωσης του Ιονίου Πανεπιστημίου διαφαίνεται η πρακτική εφαρμογή της θεωρίας και η επίδραση του στο ευρύ κοινό.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, συμπεραίνουμε ότι η Μουσειοπαιδαγωγική θεωρείται απαραίτητη για την εξέλιξη των μουσείων και συνάμα των Πανεπιστημιακών Μουσείων, εφόσον μέσα από αυτήν αναδεικνύεται ο ρόλος τους. Ταυτόχρονα μέσα από τις θεωρίες μάθησης και τις μουσειοπαιδαγωγικές μεθόδους που μελετήθηκαν, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι ενισχύεται ο εκπαιδευτικός σκοπός της ύπαρξης των μουσείων. Παρατηρούμε λοιπόν, την άμεση σύνδεση των παραπάνω μεθόδων με τα εκπαιδευτικά προγράμματα, μέσα από τα οποία το άτομο αποκτά βιώματα και εμπειρίες που αφορούν το μουσείο και όχι μόνο.

Οι μουσειοπαιδαγωγικές δράσεις, διαπιστώνεται ότι πρέπει να εντάσσονται στην επικοινωνιακή πολιτική και των Πανεπιστημιακών Μουσείων. Τα Πανεπιστημιακά Μουσεία οφείλουν να συμβαδίζουν με τα σύγχρονα πρότυπα των μουσείων, να μην ακολουθούν μόνο τον στερεοτυπικό τρόπο εκπαίδευσης αλλά να προσφέρουν ψυχαγωγία, γνώσεις για την πολιτισμική κληρονομιά και ποιοτικό χρόνο. Μετά την έρευνα για το Μουσείο του Ιονίου Πανεπιστημίου διαπιστώνεται ότι προσφέρει ποικίλα ερεθίσματα τόσο στους προπτυχιακού και μεταπτυχιακούς φοιτητές όσο και στους ανθρώπους της τοπικής κοινωνίας. Αυτό επιτυγχάνεται με την δημιουργία και υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων και δράσεων, μέσω του εθελοντισμού από τους ίδιους τους φοιτητές και

το «κάλεσμα» του ευρύ κοινού για συμμετοχή. Τέλος συμπεραίνουμε ότι τα Πανεπιστημιακά Μουσεία με την αξιοποίηση των σύγχρονων μεθόδων αλλά και των φοιτητών που διαθέτουν καινοτόμες ιδέες και πρακτικές, μπορούν να αποτελέσουν σημεία κοινωνικοποίησης, έμπνευσης, ανάπτυξης και κέντρα συνάντησης ανθρώπων ανεξαρτήτως διακρίσεων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βέμη, Μ. & Νάκου, Ε. (επιμ.) (2010). *Μουσεία και εκπαίδευση*. Αθήνα: Νήσος.

Βλίζος, Στ. (2022). *Μουσείο και τοπική κοινωνία: Η περίπτωση του πανεπιστημιακού μουσείου του Ιονίου Πανεπιστημίου στην Κέρκυρα*, στο Οι κοινωνικές επιστήμες σήμερα: Διλλήματα και προοπτικές πέρα από την κρίση. Πανεπιστήμιο Αιγαίου: Σχολή Κοινωνικών Επιστημών.

Βλίζος, Στ. (2021). *Μουσεία, φορείς και τοπική κοινωνία: Παρεμβάσεις “μουσειολογίας”*, στο Διαχείριση και Ανάδειξη Χώρων και Μνημείων. Ανακτήθηκε από:

<http://www.diadrasis.org/el/publications/management-and-presentation-of-sites-and-monuments>

Γελαδάκη Σόνια, «Πανεπιστημιακά Μουσεία Εκπαίδευσης: Η παιδαγωγική διάσταση της ανάπλασης του εκπαιδευτικού παρελθόντος», Ανακτήθηκε από:

<http://www.eriande.elemedu.upatras.gr/eriande/synedria/synedrio4/praktika1/geladaki.htm>

Γεωργίου, Γ.(2020). *Μουσείο και άτυπη εκπαίδευση: Ο ρόλος των συνοδών εκπαιδευτικών ως προς την επιλογή και παιδαγωγική αξιοποίηση μιας εκπαιδευτικής επίσκεψης στο Μουσείο* (Μεταπτυχιακή εργασία). Ανακτήθηκε από: <https://apothesis.eap.gr/archive/item/156559>

Γκότσης, Στ. (2002). «Αντικείμενο και ερμηνεία: από τις θεωρητικές αναζητήσεις στη μουσειακή και εκπαιδευτική πράξη», στο: Βοσνίδης, Π. & Τσιτούρη, Α. (επιμ.), Μουσείο-Σχολείο, 6^ο Περιφερειακό Σεμινάριο, Καβάλα, 20-21-22 Σεπτεμβρίου.

Δάλκος, Γ. (2002). *Η στρατηγική ανάπτυξης μουσειοπαιδαγωγικών προγραμμάτων για την πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση*, στο Κόκκινος, Γ. & Αλεξάκη, Ε. (επιμ.) Διεπιστημονικές προσεγγίσεις στην μουσειακή αγωγή. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Δεδούλη, Μ. (2002). *Βιωματική Μάθηση: Δυνατότητες αξιοποίησης της στο πλαίσιο της Ευέλικτης Ζώνης*. Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων, τομ. 6

Δεληγιάννης, Δ., «Μούσες – Μουσείο – Μουσειοπαιδαγωγική», στο Επτάκυκλος, Περίοδος Γ', τ. 2^ο (10^ο).

Δερμιτζάκης, Μ. & Τριανταφύλλου, Μ. (2001), «*Το Πανεπιστημιακό μουσείο. Χαρακτήρας και λειτουργία*», στο Σκαλτσά Ματούλα, Η Μουσειολογία στον 21^ο αιώνα, θεωρία και πράξη, Πρακτικά Διεθνούς Συμποσίου, Θεσσαλονίκη (Εκδόσεις Ευτευκτήριο).

Καζιλιέρη, Σ. (2016). *Πανεπιστημιακά Μουσεία και Νέες Τεχνολογίες*. Στρατηγικές ανάπτυξης με έμφαση στις νέες τεχνολογίες και το μοντέλο ΠΔΕΑ, στο χώρο της Πανεπιστημιακής Μουσειακής Κληρονομιάς (Μεταπτυχιακή εργασία). Ανακτήθηκε από: <https://apothesis.eap.gr/archive/item/83974>

Καλογιάννη, Α. (2015). *Αξιοποιώντας παιδαγωγικά τις επισκέψεις σε μουσεία. Η περίπτωση του Αθανασάκειου Αρχαιολογικού Μουσείου Βόλου*. Museum Education and Research Laboratory. University of Thessaly.

Κασσωτάκης, Μ. & Φλουρή, Γ. (2003). *Μάθηση και Διδασκαλία. Τόμος Α', Μάθηση*. Αυτοέκδοση, Αθήνα.

Κασσωτάκης, Μ. & Φλουρή, Γ. (2005). *Μάθηση και Διδασκαλία. Τόμος Β', Θεωρία Πράξη και αξιολόγηση της Διδασκαλίας*. Αυτοέκδοση, Αθήνα.

Κοκκινάκη, Φ. (2006). *Κοινωνική Ψυχολογία, Εισαγωγή στη Μελέτη της κοινωνικής συμπεριφοράς*. Εκδόσεις: Τυποθήτω, Αθήνα.

Κόκκος, Α. (2005). *Εκπαίδευση Ενηλίκων Ανιχνεύοντας το Πεδίο*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Κορομπίλη, Σ. & Τόγια, Α. (2015). *Θεωρίες μάθησης. Στο Κορομπίλη, Σ. & Τόγια, Α. 2015 Πληροφοριακός γραμματισμός*. Κάλλιπος, Ανοιχτές Ακαδημαϊκές εκδόσεις. <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/2704>

Κουβέλη, Α. (2000), *Η σχέση των μαθητών με το μουσείο. Θεωρητική προσέγγιση, έρευνα στην Αθήνα και στην Ικαρία, εκπαιδευτικά προγράμματα, ΕΚΚΕ*, Αθήνα.

Λαογραφικό Μουσείο Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας:
<http://folklore-museum.uoi.gr/>

Μαγκανά, Σ. (2020). *Πανεπιστημιακά Μουσεία στην Ελλάδα, εθελοντισμός και εκπαιδευτικές δράσεις: Η περίπτωση του Μουσείου Ορυκτολογίας και Πετρολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών*. Ανακτήθηκε από:
<https://apothesis.eap.gr/archive/item/156838>

Ματσαγούρας, Η. (1997). *Στρατηγικές διδασκαλίας. Από την πληροφόρηση στην κριτική σκέψη*. Αθήνα: Gutenberg.

Μορτάκη, Σ. & Σημανδηράκη, Χ. (2014). *Εκπαίδευση και πολιτισμός: Έρευνα προκαταρκτικής αξιολόγησης μιας εικονικής έκθεσης*. Εκπ@ιδευτικός Κύκλος, 2.

Μουσείο Επιστημών και Τεχνολογίας, Πανεπιστήμιο Πατρών:
<http://stmuseum.upatras.gr/index.php/el/>

Μουσείο Ιονίου Πανεπιστημίου: <https://museum.ionio.gr/>

Μουσείο Ιστορίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών:
https://www.uoa.gr/to_panepistimio/moyseia/istorias_toy_panepistimioy_athinon/

Μουσείο Ορυκτολογίας και Πετρολογίας του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών: https://www.uoa.gr/to_panepistimio/moyseia/oryktologias_kai_petrologias/

Μουσείο Παιδείας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών:
https://www.uoa.gr/to_panepistimio/moyseia/paideias/

Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης, Πανεπιστήμιο Κρήτης: <https://www.nhmc.uoc.gr/>

Μουσούρη, Θ. (1999). *Έρευνα κοινού και αξιολόγηση στα μουσεία*. Αρχαιολογία και Τέχνες, 72, 56-61.

Μουσούρη, Θ. (2009). *Σύγχρονες τάσεις στην έρευνα κοινού: προσεγγίσεις που προάγουν τη χειραφέτηση των επισκεπτών*. Τετράδια Μουσειολογίας, 6, 20-30.

Μπούνια, Α. (2015) Έρευνα επισκεπτών και αξιολόγηση: Η “φωνή” του κοινού, στο Μάθηση και Εμπειρία στον 21ο αι. (Προπτυχιακό εγχειρίδιο). Κάλλιπος, Ανοιχτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/712>

Μπούνια, Α. & Νικονάνου, Ν. (2008). «Μουσειακά Αντικείμενα και ερμηνεία: Δημιουργώντας την εμπειρία, επιδιώκοντας την επικοινωνία», στο Νικονάνου, Ν. & Κασβίκης, Κ. (επιμ.) Εκπαιδευτικά ταξίδια στο χρόνο: εμπειρίες και ερμηνείες του παρελθόντος, Πατάκης: Αθήνα.

Μωραΐτου, Σ. (2003). *Η μουσειοπαιδαγωγική στην Ελλάδα κατάρτιση και επιμόρφωση (προπτυχιακή διπλωματική εργασία)* Ανακτήθηκε από: <https://ir.lib.uth.gr/xmlui/handle/11615/3114?locale-attribute=de>

Νάκου, Ε. (2010). *Το μουσείο ως χώρος συνάντησης ποικίλων εκπαιδευτικών αντιλήψεων και πρακτικών: γενικές παρατηρήσεις με βάση έρευνα σε πανεπιστήμια και μουσεία της χώρας μας*, στο Βέμη, Μ. & Νάκου, Ε. (επιμ.) Μουσεία και εκπαίδευση. Αθήνα: Νήσος.

Νικονάνου, Ν. (2005). *Ο ρόλος της Μουσειακής Εκπαίδευσης στο σύγχρονο Μουσείο*. Τετράδια Μουσειολογίας. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Νικονάνου, Ν. (2010). *Μουσειοπαιδαγωγική: από την θεωρία στην πράξη*. Αθήνα: Πατάκης.

Νικονάνου, Ν. & Νάκου, Ε. (2015). *Το Μουσείο ως χώρος μάθησης, ψυχαγωγίας και έμπνευσης. Museumedu, 1*.

Νικονάνου, Ν., Μπούνια, Α., Φιλιππουπολίτη, Α., Χουρμουζιάδη, Α., & Γιαννούτσου, Ν. (2015). *Μουσειακή Μάθηση και Εμπειρία στον 21ο αι. (Προπτυχιακό εγχειρίδιο)*. Κάλλιπος, Ανοιχτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/712>

Ντίνου, Μ. (2019). *Αξιολόγηση της μουσειακής μάθησης: η εφαρμογή του εργαλείου των γενικών μαθησιακών αποτελεσμάτων στο μουσείο παιδείας του πανεπιστημίου Αθηνών*. Διαθέσιμο από: Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών.

Οικονόμου, Β. Διερευνητική (ή ανακαλυπτική) μάθηση. Ανακτήθηκε από: <https://economy.wordpress.com/%CE%B4%CE%B9%CE%B5%CF%81%CE%B5%CF%85%CE%BD%CE%B7%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%AE-%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%BA%CE%B1%CE%BB%CF%85%CF%80%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%BC%CE%AC%CE%B8%CE%B7%CF%83%CE%B7/>

Παπαναστασίου, Ε. & Παπαναστασίου, Κ. (2016). *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας*, γ' έκδοση. Λευκωσία

Σαραντίδης, Π. (2022) *Μουσείο και μάθηση ενηλίκων στην Ελλάδα: συμβολή στην προώθηση της τυπικής, μη τυπικής εκπαίδευσης και άτυπης μάθησης ενηλίκων στα μουσεία* (Διδακτορική Διατριβή). Διαθέσιμο από: Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών.

Τζιαφέρη, Σ. Γ. (2005), *Το σύγχρονο μουσείο στην ελληνική εκπαίδευση μέσα από το παράδειγμα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων*. Εκδόσεις Αφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη

Τρούλη, Σ. (2006) *Η περίπτωση των Πανεπιστημιακών Μουσείων στην Ελλάδα από την ίδρυσή τους, το 1837 έως το 1974*, Πρακτικά 4ου Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου Ιστορίας της Εκπαίδευσης. 6-8/10/2006. Ανακτήθηκε από: <http://www.eriande.edmedu.upatras.gr/eriande/synedria/synedrio4/praktika1/trouli.htm>

Φλουρής, Γ. (2003). *Η Αρχιτεκτονική της Διδασκαλίας και η διαδικασία της Μάθησης*. Αθήνα: Γρηγόρης

Φουντοπούλου, Μ. (2006). *Αρχές μάθησης και καλλιέργεια της κριτικής σκέψης: εφαρμογή στο μάθημα των Αρχαίων ελληνικών*. Αθήνα: Πρακτικά 3ου Πανελλήνιου Συνεδρίου ΕΠΠ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.

Φουντοπούλου, Μ. (2010). *Το προσδιοριστικό πλαίσιο της διδασκαλίας των Αρχαίων ελληνικών από μετάφραση*. Αθήνα: Γρηγόρης

Φουρλίγκα, Ε. (2004). *Ανακαλύπτοντας το παρελθόν*. Θεσσαλονίκη: Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού.

Χαραλαμπίδης, Β. (2001) *Οργάνωση της διδασκαλίας και της μάθησης γενικά*. Αθήνα: Gutenberg

Ξένη βιβλιογραφία

Alter, P. & Ward, R. (1994). *Exhibit evaluation: Taking Account of Human Factors*, στο Hooper – Greenhill, E. (επιμ.), *The Educational Role of the Museum*. Routledge: London & New York

Bruner, J. (1997) *The process of education*. Cambridge: Harvard University Press.

Falk, J. & Dierking, L. (1992). *The museum experience*. Howells House

Geladaki, S. & Papadimitriou, G. (2014). *University Museums as Spaces of Education: The Case of the History of Education Museum at the University Of Athens*. Procedia-Social and Behavioral Sciences. Ανακτήθηκε από:

https://www.researchgate.net/publication/275544278_University_Museums_as_Spaces_of_Education_The_Case_of_the_History_of_Education_Museum_at_the_University_of_Athens

Goodland, S. & McIvor, S. (2005). *Museum volunteers: Good practice in the management of volunteers*. London: Routledge.

Greffin, J. (2004). *Research of students and museums: Looking more closely at the students in school groups*. John Wiley & Sons Inc.

Hooper-Greenhill, E.(1996). *Improving museum learning*. Nottingham: East Midlands Museums Service.

Hooper-Greenhill, E.(1999). *Museum, media, message*. London: Routledge

Hooper-Greenhill, E.(1999). *Education, Communication and interpretation: towards a critical pedagogy in museums*, στο *The Educational Role of the Museum*. Routledge: London.

Hooper-Greenhill, E.(2007). *Museums and Education: purpose, pedagogy, performance*. London: Routledge.

Matthews, M.R. (2002). *Constructivism and science education: a further appraisal*. *Journal of Science Education and Technology*, 11(2):121-134.

Museums Volunteer Policy, (2019) Ανακτήθηκε από:

https://www.arts.ac.uk/__data/assets/pdf_file/0033/179592/Museum-Volunteer-Policy_2019.pdf

Ravenscroft, A., Wegerif, R. & Hartley, R. (2007). *Reclaiming thinking: Dialectic, Dialogic and Learning in the digital age*. Learning through Digital Technologies. Ανακτήθηκε από:

https://www.researchgate.net/publication/228931739_Reclaiming_thinking_Dialectic_dialogic_and_learning_in_the_digital_age

Rojas-Drummond, S. M., Albarran, C. D., & Littleton, K. (2008). *Collaboration, Creativity and The co-construction of oral and written texts*. Thinking skills and Creativity.

Smith, R. (2011). *A guide to student volunteering in museums*. University of Reading. Ανακτήθηκε από: <https://southeastmuseums.org/resource-library/a-guide-to-student-volunteering-in-museums-2011/>

UMAC By-laws, (2017). ‘What is UMAC?’ Ανακτήθηκε από:

<http://umac.icom.museum/about-umac/what-is-umac/>

Unel, S.& MacLeod, S. (επιμ.) (2007). *Museum revolutions: How museums change and are changed*. London: New York: Routledge.

Venieri, F. & Nikonannou, N. (2015). *Museum Theatre in Greece. Perspectives in Site Interpretation*, Exarc Journal. Ανακτήθηκε από:

<https://exarc.net/issue-2015-2/int/museum-theatre-greece-perspectives-site-interpretation>

Vygotsky, L. (1978). *Mind in society: the development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α: ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

-Οι παρακάτω φωτογραφίες αντλήθηκαν από το επίσημο site του Μουσείου του Ιονίου Πανεπιστημίου. <https://museum.ionio.gr/>

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΓΡΑΦΟΜΗΧΑΝΗ, ΣΥΛΛΟΓΗ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΛΙΝΟΤΥΠΙΚΗ ΜΗΧΑΝΗ (1884), ΣΥΛΛΟΓΗ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΣΧΟΛΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

ΣΧΟΛΙΚΗ ΑΙΘΟΥΣΑ

**ΕΙΚΟΝΙΚΗ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΠΑΛΑΙΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ
ΚΕΡΚΥΡΑΣ, ΣΤΑΛΟΓΗ ΨΗΦΙΑΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ**

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β: ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ Α/ΘΜΙΑΣ ΚΑΙ Β/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Εμείς οι τυπογράφοι

Ερωτηματολόγιο αξιολόγησης

Ονοματεπώνυμο εκπαιδευτικού:

- 1. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα ήταν ενδιαφέρον;

ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ - ΠΟΛΥ - ΑΡΚΕΤΑ - ΛΙΓΟ - ΚΑΘΟΛΟΥ

2. Θεωρείται ότι το πρόγραμμα «Εμείς οι τυπογράφοι» μέσω του θεατρικού παιχνιδιού βοήθησε τα παιδιά να κατανοήσουν τη δημιουργία του βιβλίου αλλά και το επάγγελμα της τυπογραφίας των παλαιότερων χρόνων;

.....
.....
.....

3.Τι θεωρείτε ότι θα έπρεπε να προσθέσουμε σαν επιπλέον δραστηριότητα στο συγκεκριμένο πρόγραμμα και γιατί;

.....
.....
.....

4.Πιστεύετε ότι στο πρόγραμμα «Εμείς οι τυπογράφοι» υπήρχε κάποιο κενό που οδήγησε στη μη κατανόηση του από τα παιδιά;

NAI – OXI

Αν ναι, ποιό ήταν αυτό;

.....
.....
.....

5.Θεωρείτε ότι μέσα στο πρόγραμμα έπρεπε να υπάρχουν πιο διαδραστικά παιχνίδια ώστε να προσελκύσουν το ενδιαφέρον των παιδιών;

NAI – OXI

Αν ναι, ποια θα μπορούσε να είναι αυτά;

.....
.....
.....
6.Θεωρείτε ότι υπάρχει κάτι το οποίο θα αλλάζατε στον τρόπο με τον οποίο διαχειριστήκαμε το πρόγραμμα;

ΝΑΙ – ΟΧΙ

Αν ναι, τι θα ήταν αυτό;

.....
.....
.....
.....

7. Σημειώστε θέματα που θα επιθυμούσατε να παρουσιαστούν από το μουσείο στο μέλλον.

.....
.....
.....
.....

Σας ευχαριστούμε!

Κρατάμε το σπίτι μας καθαρό

Ερωτηματολόγιο αξιολόγησης

Ονοματεπώνυμο εκπαιδευτικού:

- Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα ήταν ενδιαφέρον;

ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ - ΠΟΛΥ - ΑΡΚΕΤΑ - ΛΙΓΟ - ΚΑΘΟΛΟΥ

- Θεωρείται ότι το πρόγραμμα «Κρατάμε το σπίτι μας καθαρό» βοήθησε τα παιδιά να κατανοήσουν τη χρησιμότητα της ανακύκλωσης;

ΝΑΙ ΟΧΙ

- Θεωρείται ότι το παιχνίδι κρυμμένου θησαυρού ήταν διασκεδαστικό για τα παιδιά;

ΝΑΙ ΟΧΙ

Γιατί;
.....
.....

- Θεωρείται ότι θα έπρεπε να προσθέσουμε επιπλέον δραστηριότητες στο πρόγραμμα; Αν ναι, γιατί;

.....
.....
.....

- Θεωρείται ότι υπάρχει κάτι το οποίο θα αλλάζατε στον τρόπο με τον οποίο διαχειριστήκαμε το πρόγραμμα;

ΝΑΙ ΟΧΙ

Αν ναι, τι θα ήταν αυτό;

.....
.....
.....

- Σημειώστε θέματα που θα επιθυμούσατε να παρουσιαστούν από το μουσείο στο μέλλον.

.....
.....
.....
.....

Σας ευχαριστούμε!